

TARTU ÜLIKOOLI VILJANDI KULTUURIAKADEEMIA

Kultuurhariduse osakond

Huvijuht-loovtegevuse õpetaja õppekava

Liis Luumberg

NOORTELE MITMEKESISTE ENESEVÄLJENDUSE VÕIMALUSTE LOOMINE
KUNSTIMEETODEID RAKENDADES. PÄRNU-JAAGUPI PROJEKT.

Loov-praktiline lõputöö

Juhendaja: Külli Salumäe
TÜ VKA huvihariduse lektor

Viljandi 2013

SISUKORD

SISSEJUHATUS	4
Töös käsitletavad mõisted.....	7
1. TEOREETILINE JA METOODILINE TAUST	9
1.1. Lõputöö teema valiku põhjendus.....	9
1.2. Noorte hinnang multiprofessionaalse meeskonnatööle ning kunstimeetodite rakendamisele töös noortega MIMO Rapla noortegrupi näitel.....	10
1.3. Multiprofessionaalne koostöö ja kunstimeetodid töömeetoditena	11
1.3.1. Multiprofessionaalne koostöö	11
1.3.2. Kunstimeetodite integreerimine	11
1.3.3. Kunstimeetodid.....	12
2. NOORTEPROJEKT „MINA JA MAAILM“	15
2.1. Mitmekesiste eneseväljenduse võimaluste loomine noorteprojektis	15
2.1.1. Multiprofessionaalse koostöö ning kunstimeetodite rakendamine noorteprojektis	15
2.1.2. Olemasolevate oskuste ja võimete rakendamine	18
2.1.3. Loominguline koostöö	18
2.1.4. Tagasisidestamine	20
2.2. Koostööpartnerid	20
2.3. Noortegrupp.....	21
2.4. Tegevuste aruanne (töötubade kavad)	22
Töötuba 1.....	22
Töötuba 2.....	24
Töötuba 3.....	26
Töötuba 4.....	27
Töötuba 5.....	28
Töötuba 6.....	29

Töötuba 7.....	30
Töötuba 8.....	31
Viimistluse periood.....	32
Esinemised.....	33
8.05.2013, Orissaare Kultuurimaja, Orissaare Gümnaasiumi Kevadkontserdi raames.	33
2.5. Lõputöö tulemused	34
2.5.1. Publiku tagasiside tulemused	35
2.5.2. Noorte tagasiside tulemused.....	36
KOKKUVÕTE	39
KASUTATUD KIRJANDUS	41
LISAD	43
Lisa 1. Ideekaart	43
Lisa 2. Rakendatud harjutused, mängud ja etüüdid	44
Mängud sissejuhatuseks, soojenduseks, ergutuseks	44
Mängud gruppitunnetuse stimuleerimiseks.....	46
Etüüdid, draamamängud	48
Lisa 3. Lavastuse stsenaarium.....	49
Lisa 4. Luba tegevuse avalikuks kajastamiseks multimeedias	51
Lisa 5. MIMO Osalejate nimekiri	52
Lisa 6. Lapsevanemate nõusolekulehed	53
Lisa 7. Esinemiste ajakava.....	54
Lisa 8. Plakat.....	55
Lisa 9. Lehdlehed Pärnu-Jaagupis reklaamimiseks.....	56
Lisa 10. Lõputöö noorteprojekti tutvustus.....	57
Lisa 11 . Fotod	58
SUMMARY	61

SISSEJUHATUS

Enda loov-praktilise lõputööna viisin läbi noorteprojekti, milles rakendasin MIMO! *Moving In! Moving On! Application of Art-Based Methods to Social and Youth Work* (edaspidi MIMO) projekti töömeetodeid- kunstimeetodite integreerimine ning multiprofessionaalne koostöö. Minu lõputöö näol on tegemist MIMO jätkuprojektiga 2011/2012 õppeaastal MIMO raames sooritatud Loovtegevuste Juhendamise Praktikale (P2VK.05.333). Töö **eesmärk** on erinevaid kunstimeetodeid rakendades luua noortele mitmekesise eneseväljenduse võimalused.

MIMO on aastatel 2011-2014 läbiviidav Kesk-Läänemere INTERREG IV A 2007-2013 programmi poolt rahastatud Lõuna-Soome ja Eesti allprogrammi koostööprojekt. MIMO eesmärk on toetada noori oma võimete, vajaduste, oskuste ja huvide tuvastamisel ning realiseerimisel, rakendades töös noortega kunstimeetodeid. Kunstimeetodite rakendamine võimaldab luua vajaliku turvalise (tegevus)keskkonna eneseväljenduseks. (Luumberg 2012, lk 3)

Erinevate eneseväljendusviiside praktiseerimine toetab mitmekülgset arengut, mis on oluline isikliku ja sotsiaalse arengu seisukohast. Me väljendame end kõne, ilmete, hääle ja kehaga. Nende oskuslik ja teadlik käsitlemine aitab luua kaaslastega edukalt kontakti, reageerida erinevates olukordades kohaselt ning realiseerida oma ideid.

„Isiksuslik eneseaktualiseerimine on psüühilise heaolu ja tervise kesksemaid näitajaid, selle saavutamise eeltingimusteks on ennast austava ja elujaatava hoiaku väljakujunemine, alaväärsustunde ületamine ja enesetundmise oskuste arendamine“ (Kidron 1989, lk 153).

Lõputööd sooritasin töötades kuueliikmelise noortegrupiga 1,5 kuu vältel Pärnu-Jaagupis. Osalejad olid Pärnu-Jaagupi Gümnaasiumi 5.-9. klasside õpilased. Väljundiks oli noortelavastus, millega astuti lavale Orissaares, Pärnu-Jaagupis ning Viljandis. Lõputöö noorteprojekti toetas Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemia MIMO projekti vahenditega. Koosööd tegin samuti huvijuht-loovtegevuse õpetaja IV aasta tudengi Karin Siig'iga, kes viis Orissaares läbi käelise loovtegevuse töötube. Enda lõputöid sooritasime eraldi, avalikud esinemised leidsid aset ühiselt. Orissaare noortegrupp esines taaskasutusnäitusega „See on alles algus..“ ning Pärnu-Jaagupi noortegrupp noortelavastusega „Mina ja Maailm“. Orissaare noortegrupiga koostöö tegemise eesmärk oli pakkuda noortele võimalusi uute kontaktide loomiseks, suhtlemis- ja koostööoskuste arendamiseks. Esinemiste eesmärk oli pakkuda noortele mitmekesiseid lavalisi kogemusi.

Käesolev töö võiks pakkuda huvi neile noorsootöö-, sotsiaal ja- kunstivaldkonnas tegutsevatele spetsialistidele, kes soovivad töös noortega rakendada kunstimeetodeid ja/või multiprofessionaalset meeskonnatööd kui töömeetodit. Kuna MIMO projekti näol on tegemist Eestis küllaltki uudse lähenemisega, ei ole palju sellekohaseid kajastusi veel kättesaadaval. Seega pakun enda tööd näitena kunstimeetodite ja multiprofessionaalse koostöö rakendamise võimalustest.

Töö esimese peatüki moodustab läbiviidud noorteprojekti teoreetiline ja metoodiline taust. Töö teises peatükis esitan noorteprojekti tegevusaruande töötubade kavade näol ning tulemused. Kirjeldan ning analüüsin, kuidas valitud töömeetodite toel realiseerus lõputöö eesmärk- luua noortele võimalused mitmekesiseks eneseväljenduseks.

Kasutatud **kirjandus** hõlmab:

- Erinevaid kunstimeetodeid, nende integreerimise põhimõtteid ning multiprofessionaalset koostööd tutvustavad allikad. Esimeste seas kasutasin Johanna Krappe, Terttu Parkkineni ja Anna Tontteri toimetatud esimest MIMO publikatsiooni *Moving In! Art-Based Approaches to Work with the Youth*, milles antakse lühiülevaade töös noortega rakendatavatest kunstimeetoditest ja multiprofessionaalsest meeskonnatööst.

- Materjale pedagoogika, psühholoogia, sotsiaalsete oskuste, loovtegevuste ning hariduskorralduse valdkonnast. Valdavate materjalidena kasutasin Anti Kidroni raamatuid „Suhtlemispsühholoogia“, mille abil käsitlen kommunikatsiooni, vastastikuse mõjustamise ning rollikäitumise teemasid ning „Leidlik meel“, mille abil käsitlen loovuse teemasid. Tiia Pedastsaare koostatud ning Urmo Reitavi toimetatud materjalist „Õpi-ja õpetamistegevused“ hankisin teavet õppeprotsessi korraldamise, koosõppimise ning erinevate õppemeetodite kohta.
- Materjal kunstimeetodite eesmärkide saavutamiseks rakendatud mängude ja harjutuste kohta pärineb kogemustest Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemia õpingute jooksul ning erinevatest kogumikest, nagu Uku Visnapuu „Meeskonnatöö mängude kogumik.“

Töös käsitletavad mõisted

Turvaline tegevuskeskkond (õpikeskkond) hõlmab laialt võttes kogu koolikeskkonda, koolikliimat ja koduseid tingimusi. Tinglikult kuulub siia ka õpilase vaba aeg ja huvitegevus. Kitsamalt ja koolikesksemalt mõistetud õpikeskkond jaotub füüsiliseks, emotsionaalseks ja vaimseks, intellektuaalseks õpikeskkonnaks. (Ene-Silvia Sarv, *Õpikeskkonnast*, <http://www.tlu.ee/opmat/ka/opiobjekt/Opetamisteooriad/pikeskkonnast.html>)

Juhendamine on tegevus, mis on suunatud isiksuse arendamisele (Salumäe 2012).

Isiksus on isiku püsivate omaduste kogum, millesse kuuluvad vajadused, temperament, võimed, harjumused, hoiakud, väärtused, minapilt, käitumisviis (Salumäe, 2012).

Refleksioon ehk tagasisidestamine on praktilise kogemuse kirjeldamise, analüüsi ja hindamise protsess, mille eesmärgiks on õppimine sellest kogemusest ja tulevikuks tegevusplaani väljatöötamine (Skorobogatov 2007, lk 13-14; viidatud Reid 1993, Kemmis 1985).

http://portfooliokursus.files.wordpress.com/2010/10/opah_trykis_loplik.pdf

Loovus on isiksuse omaduste kogum, mis annab eeldused mistahes inimtegevuse valdkonnas probleeme uut viisi lahendada ja algupäraseid tulemusi saada (Heinla 2002, lk13. Ref: McLeod & Cropley 1989).

Kunstimeetod on juhendaja ja osaleja ühise loova tegevuse viis, mida kasutatakse loovtöö teostamiseks. Juhendaja valib loovtöös rakendatavad kunstilised väljendusvahendid (visuaalsed, muusikalised, draama, tantsu jne) ja rakendamise viisid, mille abil ta suunab osaleja tegevust loovtöö teostamisel. (Salumäe 2013) See on loov protsess, mida rakendatakse eesmärgiga edendada indiviidi emotsionaalset, sotsiaalset ja psühholoogilist heaolu ning väljendus- ja

suhtlemisoskust, parandada funktsioneerimist ning eneseteadlikkust (Luumberg 2013. Ref: Rõngas 2012, lk 16. Ref: Jones, *Arts Therapies: A Revolution in Health Care*, 2005).

Oskus on inimese teadmistel ja vilumustel põhinev suutlikkus midagi väga hästi teha; oskused liigituvad kutse,- üld- ja sotsiaalseteks oskusteks. (Sõrmus, *Karjääriplaneerimine*)

Võime on kõrge sobivus mõne kasuliku omaduse arendamiseks või arenenud omadus. Võimeid liigitatakse üksikvõimeteks, erivõimeteks ja üldvõimeteks. (Vikipeedia; Sõrmus *Karjääriplaneerimine* [õppematerjal])

Kognitiivne areng seostub selliste toimingutega nagu mõtlemine, tajumine ja probleemide lahendamine- ehk toimingutega, mida käsitletakse intellektuaalsetena (Tall 2012, lk 3).

1. TEOREETILINE JA METOODILINE TAUST

1.1.Lõputöö teema valiku põhjendus

Esmase inspiratsiooni lõputöö teema valimiseks sain osalemisest MIMO projektis 2011.-2012. aastal. Nimetatud projektis osalesin Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemia erinevate erialade esindajatest moodustatud lavastusmeeskonna liikmena. Lavastusmeeskondi oli 10, töötati noortegruppidega erinevates Eesti koolides ja noortekeskustes ühe aasta vältel. Töö eesmärgiks oli koostöös noortega saavutada lavastuslik tulem, mis võimaldab esitleda tööprotsessis rakendatud kunstimeetodeid. Mina olin Raplas tegutsenud lavastusmeeskonna liige. Peale minu kuulusid sellesse meeskonda üks huvijuht- loovtegevuse õpetaja eriala tudeng, kolm näitlejatudengit, üks tantsukunsti tudeng, multimeedia spetsialist ning lavastuskorralduse tudeng. Töös rakendati erinevaid kunstimeetodeid: draama, muusika, digitaalne lugude jutustamine jm. Lavastus koosnes osalejate jutustatud lugudest nendele olulistest asjadest, inimestest, nähtustest ja sündmustest. Lavastuse loomine sai alguse iga osaleja kahest fotost – üks beebifoto, teine foto millestki osalenu jaoks olulisest. Fotodele tuginedes jutustas iga noor oma loo ning kõigile neist sai ühiselt loodud lavastuslik illustratsioon näiteks etüüdi, muusikapala või luuletuse näol.

Osalemine MIMO projektis andis mulle mitmekülgset väärtusliku kogemuse. See oli esimene mahukam praktiline koostöö noortega, samuti esmakordne juhendamise alane koostöö erinevate erialade esindajatega. Õppisin töötama multiprofessionaalses grupis, reageerima ootamatutele olukordadele. Sain katsetada viise, kuidas ühendada töös noortega erinevaid kunstimeetodeid ning pean äärmiselt oluliseks edaspidise erialase töö kontekstis loodud potentsiaalseid koostöösidemeid. Multiprofessionaalne koostöö õpetas mind nägema erinevaid olukordi mitmest vaatevinklist, tegema kompromisse ning avardas silmaringi. Ühtlasi andis see projekt mulle hulganisti ideid ning eesmärges tulevaseks erialaseks tööks.

1.2.Noorte hinnang multiprofessionaalse meeskonnatööle ning kunstimeetodite rakendamisele töös noortega MIMO Rapla noortegrupi näitel

MIMO projekti kogemusi kajastasin oma seminaritöös, mille teemaks oli „Kunstimeetoditel põhineva noorsootöö projekti „ MIMO Eesti 2011-2012“ tulemused Rapla noorte töögrupi tagasiside näitel.“ Järgnevalt esitan käesoleva loov-praktilise lõputöö aspektist asjakohased seminaritöö uurimustulemused: noorte hinnangud multiprofessionaalse juhendajate grupi koostööle ning kunstimeetodite rakendamisele noorsootöös.

Kunstimeetodite kasutamisse noorsootöös suhtusid osalenud ning tagasisidet andnud noored positiivselt. Nad pidasid seda vajalikuks, huvitavaks ja motiveerivaks. Kunstimeetodite kasutamise juures tõid vastajad positiivsena välja järgmised aspektid: (Luumberg 2012, lk 15)

- loovuse arendamine;
- võimalus noorte kunstipõhistesse harrastustegevustesse kaasamiseks;
- erinevate valdkondade meetodite ja võimaluste katsetamine tekitas huvi erinevate kunstide vastu;
- meetodite ühendamine pakkus uusi arenguvõimalusi ning huvitavaid ideid.

Multiprofessionaalse grupi koostöö juhendamisel andis noortele nende hinnangul positiivse, huvitava, silmaringi avardava ja mitmekülgse kogemuse. Noorte vastustes ilmnevad kõnealuse töömeetodi plussidena: (*Ibid* lk 14)

- noor nägi erinevate erialade esindajaid juhendamas nii üksi kui ka grupina;
- lavastusmeeskonna liikmete omavaheline aktiivne teadmiste ja kogemuste jagamine;
- võimalus katsetada erinevaid kunstimeetodeid;
- eesmärgipärased juhendamine ja protsess.

Uurimuse tulemused näitasid, et rakendatud kunstimeetodid täitsid oma eesmärgid ning tulemused olid noorte jaoks positiivsed. See inspireeris mind katsetama kunstimeetodite integreerimist töömeetodina uutes oludes.

1.3. Multiprofessionaalne koostöö ja kunstimeetodid töömeetoditena

1.3.1. Multiprofessionaalne koostöö

Multiprofessionaalne koostöö on uudne töömeetod, milles erinevate erialade esindajad ühendavad ühise eesmärgi saavutamiseks enda teadmised ja oskused. Multiprofessionaalne koostöö on kokkuvõttes tulemusterikkam kui eraldi tegutsedes. Enese arendamine ja õppimine juhendajaks läbi multiprofessionaalse meeskonnatöö eeldab aktiivset ja kogemuslikku lähenemist. Olulisel kohal on küsimuste esitamine, seletamine, võrdlemine, reflekteerimine, ideede jagamine ning vastastikune uute teadmiste loomine. (Luumberg 2012, lk 5-6)

1.3.2. Kunstimeetodite integreerimine

Kunstimeetodite integreerimine tähendab erinevate kunstivaldkondade töömeetodite ühendamist protsessis ja/või organiseeritud tegevuste väljundi loomises. Mitmekülgse eneseväljenduse võimaluste loomiseks sobilikud kunstimeetodid ja/või mitme kunstimeetodi elemendid integreerituna valitakse lähtuvalt sellest, millised on konkreetse grupi liikmete võimed, vajadused, oskused ja huvid nii individuaalselt kui grupis tegutsedes.

Miina Rõngas Tallinna Ülikooli Kunstide Instituudist on oma bakalaureusetöös (2012, lk 16) välja toonud Ühendkuningriikides tegutseva draama- ja kunstiteraapiate juhtiva õppejõu Phil Jones'i nägemuse kunstiteraapiate olemusest: „kunstiteraapiad (visuaalkunst, muusika, tants ja liikumine, draama, kirjandus) sisaldavad kunstimodaalsusi ja loovat protsessi, kus kavatsusliku sekkumisega terapeutilises, rehabiliteerivas või hariduslikus kontekstis edendatakse indiviidi emotsionaalset, sotsiaalset ja psühholoogilist heaolu ning väljendus- ja suhtlemisoskust, eesmärgiga parandada funktsioneerimist ning eneseteadlikkust.“ (ref: Jones 2005, *Arts Therapies: A Revolution in Health Care*)

Toetudes käsitusele kunstiteraapiast kui loovast protsessist, mille eesmärgiks on kavatsuslik sekkumine kasvatuslikus kontekstis, tuletasin kunstimeetodi mõiste: **Kunstimeetod** on loov protsess, mida rakendatakse eesmärgiga edendada indiviidi emotsionaalset, sotsiaalset ja psühholoogilist heaolu ning väljendus- ja suhtlemisoskust, parandada funktsioneerimist ning eneseteadlikkust.

Mari-Liis Rondo Tallinna Ülikooli Kasvatusteaduste Instituudist on enda magistritöös (2009, lk 11) välja toonud, et „tänapäeva koolis on kognitiivsete oskuste arendamisel vaieldamatult tähtis osa. Ent õpetajate töö on veelgi edukam, kui õppetegevuse käigus luuakse nii sotsiaalse kui ka kognitiivse enesearendamise ja väljendamise võimalusi omavahel seotuna.“

Seega võib järeldada, et erinevad kunstimeetodid on nii omaette kui ühendatuna teiste erinevate arendamismeetoditega inimese täisväärtusliku arengu olulised mõjutajad.

1.3.3. Kunstimeetodid

Antud alapeatükis toon välja nende kunstimeetodite kirjeldused ning eesmärgid, milliseid rakendasin loov-praktilise lõputöö noorteprojektis.

Improvisatsioon on laialdaselt rakendatav erinevate kunstimeetodite juures. Improvisatsioon on „vaistlik interaktsioon, vastasmõjutav tegutsemine, koostegutsemine tundmatu situatsiooni, tundmatu asja/objektiga, partneri(te), ruumi, heli, publikuga ja see protsess annab meile teavet nii tundmatu kui meie endi kohta. /.../ Teatrilaval improviseerides tõuseb lavalolijate sisemine toonus, tähelepanu teravneb. Draamaimprovisatsiooni eesmärk on arendada eneseväljendusoskust ja innustada osalejaid selleks avardama oma piire, et ületada sellised tõkked nagu „Ma ei taha“, „Mina ei oska“, Mina lavale ei lähe“ jms. (Nielsen 2009)

Digitaalne lugude jutustamine on Ameerika Ühendriikidest pärinev meetod, mis on maailmas kiirelt populaarsust kogunud, eriti 21.sajandil. Autobiograafiliste lugude töötlemiseks kasutatakse lihtsaid ja kättesaadavaid digitaalse media elemente, kombineerides heli, pilti ja teksti. Digilugude valmimisel on noor aktiivne osaleja. Digijutustamine annab noorele võimaluse töötlemisel läbi mõelda enda jaoks tähendusrikkaid kogemusi, uurides seeläbi nende kogemustega seonduvaid probleeme ja esitades võimalikke lahendusi. Isiklike lugude seesugune töötlemine on heaks võimaluseks mõtestada ja kujundada enda isiksust. (Luumberg 2012, lk 8)

Sõnalise eneseväljendusega töötamine annab võimaluse avaldada arvamust ja ideid ning teha seda looval moel, kasutades selleks juba olemasolevaid tekste või omaloomingut. Üheks eesmärkidest on ka enda kõne põhjendamine ja analüüsimisoskuse arendamine.

„Nii nagu hingamine elustab meie keha, nii elustab eesmärk meie kõne (teksti) ja äratav tunded, olgu siis tegemist luule, proosa või igapäevase kõnega. Kui me tunneme, et keha ei suuda enam mõtet edasi kanda, siis tuleb hingata, et koguda jõudu, ja kui tekst tundub meile raske või mõistetamatu, tuleb meenutada eesmärki- milleks me seda räägime.“ (Veinmann 2001, lk 91)

Draamameetodid ning draama lõimituna improvisatsiooniga on nii üldiselt kui mitmesuguste rõhuasetustega on suurepärased võimalused eneseväljenduseks ilma liigsete keskkonnast või sotsiaalsetest suhetest tingitud piiranguteta. Need meetodid toetavad julgust end väljendada nii individuaalses kui sotsiaalses kontekstis. Need aitavad ületada suhtlemistõkkeid ning -probleeme situatsioonide läbimängimise ja katsetamise teel, teades, et see on turvaline variant, kus avaldada arvamust ja pakkuda välja ideid/lahendusi. Draamameetodid ja improvisatsioon pakuvad võimalusi käsitleda rolle ja probleeme spontaanselt, seades olenevalt konkreetsete meetodite iseärasustest ka teatud reegleid protsessis, mis ei lase tekkida läbimõtlematusest tingitud konfliktidel. (Luumberg 2012, lk 9-10)

„**Muusikal** kui kunstiiliigil on palju erinevaid väljendusvorme ja sageli eeldab ta enda kõrvale teisi kunstiilike (luule, tants, kujutav kunst),“ on oma muusikalise draama rakendamist käsitlevas analüütilises ülevaates välja toonud Monika Pullerits (2004, lk 4).

Muusikalis- rütmilises liikumises, mis sisaldab nii muusikat, rütmikat kui tantsu, täiustuvad õpilaste liigutuoskused ja paraneb kehatunnetus, saavutatakse liigutuste dünaamilisus, graatsilisus ning kergus. Need toetavad õpilaste tunnetuslikku, esteetilist, eetilist ja sotsiaalset arengut. Õpilased õpivad nägema liikumise-liigutuste ilu, kogema/kontrollima erinevaid emotsioone, tegema koostööd, austama kaaslasi ja seadusi/reegleid. Tantsimine on ühelt poolt kehaliselt aktiivne tegevus, mis arendab peaaegu kõiki lihasgruppe, erinevate lihaste koordinatsiooni ning rütmitaju. Muusikalisrütmilise tegevuse kaudu arenevad lapse muusikalised ja üldised võimed (rütmitaju, meetrumitunnetus, tähelepanuvõime ja jaotus, mälu, koordinatsioon, emotsionaalsus, motoorika). Muusikalis-rütmiline liikumine arendab lapse eneseväljendusoskust ja julgust. (Sukamägi 2010, lk 4-14)

2. NOORTEPROJEKT „MINA JA MAAILM“

2.1.Mitmekesiste eneseväljenduse võimaluste loomine noorteprojektis

Minu lõputöö praktiliseks osaks oli noorteprojekt, mille raames toimusid töötoad, kus rakendasin erinevaid kunstimeetodeid, kasutades sealjuures ka multiprofessionaalset koostööd. Valitud töömeetodite **eesmärgiks** oli luua noortele võimalusi mitmekesiseks eneseväljenduseks. Eesmärgi täitmiseks rakendatud meetodite läbi pakkusin osalejatele võimalusi:

- õppida tundma erinevaid kunstimeetodeid;
- rakendada ja arendada juba olemasolevaid oskusi ja võimeid;
- arendada eneseväljenduse oskusi;
- teadvustada endale loomingulise koostöö eeldusi ning osaleda ühises loomeprotsessis;
- arendada tagasisidestamise oskusi.

2.1.1. Multiprofessionaalse koostöö ning kunstimeetodite rakendamine noorteprojektis

Järgnevalt kirjeldan projektis rakendatud multiprofessionaalset koostööd ning põhilisi õpioskusi, mille kujunemist konkreetsete kunstimeetodite pakkumisega taotlesin ning kirjeldan, kuidas lõin töötubades noortele võimalusi valitud meetoditega tutvumiseks.

Multiprofessionaalne koostöö

Õpitavad oskused: tähelepanuvõime, kordamine, tagasisidestamine, õpihuvi tekkimine.

Rakendamine: rakendasin multiprofessionaalset koostööd lõputöös kohandatud kujul – kahel korral käis töötuba läbi viimas külalisjuhendaja. Külalisjuhendajate töötoas läbiviidud tegevused sidusime tehtud ning tulevaste tegevustega ühtseks tervikuks. Külalisjuhendajate kaasamise eesmärk oli võimaldada noortel õppida midagi uut oma ala asjatundjate käe all.

Improvisatsioon

Õpitavad oskused: koostöö, loovus, tähelepanu, suhtlemisoskused.

Rakendamine: Improvisatsiooni tehnikaid rakendati erinevate rõhuasetustega tegevustes ühendatuna teiste kunstimeetoditega. Lisaks improvisatsiooni tehnikate ühendamisele erinevate kunstimeetoditega, osalesid noored üksnes improvisatsioonile pühendatud töötoas, mida viis läbi improgrupis JAA tegutsev Rahel Otsa.

Digitaalne lugude jutustamine

Õpitavad oskused: koostööoskused; sündmuste ja kogemuste mõtestamine, sobiva esitlusviisi valimine, vastutustunne, vaatlusoskus, informatsiooni taasloomine.

Rakendamine: erinevaid multimeedia vahendeid kasutasime töötoas pidevalt, näiteks kasvõi õhustiku loomiseks muusika abil. Noortele on erinevad multimeedia vahendid mugavalt kättesaadavad, tuttavad ning osa igapäevasest suhtlusest ning eneseväljendusest kasvõi näiteks veebipäeviku pidamise näol. Töötubades jagasime ideid nii heli, pildi kui video kujul. Oluline osa oli internetikeskkonnas suhtlemisel. Lavastuses leidis multimeediavahenditest kasutust muusika ning fotode esitlemine *slide show*'na, mille tarbeks valisid noored fotod välja ise, vastavalt sellele, mis nende jaoks on töötubades olnud meelepärased tegevused. Töötubade jäädvustused tehti noorte endi poolt, mis omakorda pakkus võimalust tunda end vajalikuna, omades mingit ülesannet, ning võimalust näidata loovalt, kuidas näevad ja kogevad protsessi nemad. Kogu projekti vältel kajastasime enda tegemisi ühiselt Orissaare noortegrupiga veebipäevikus: www.siigberg.blogspot.com

Sõnaline eneseväljendus

Õpitavad oskused: kõnelemine, kuulamine, arusaadav arvamuse avaldamine, põhjendamine, tagasisidestamine, mälu parandamine, selgitamise oskus.

Rakendamine: töötubades töötasime nii erinevate olemasolevate tekstidega kui ka ise teksti loomisega, läbi harjutuste ja mängulisuse, rakendades omavahel näiteks sõnalise eneseväljenduse, improvisatsiooni ja rütmika elemente. Oluline osa oli refleksioonil töötubade vaheetappides ning lõpus, mis võimaldas noortel õppida enda mõtete kooskõlastamist sõnastuse ning esitamisega nii, et see oleks konkreetne ning ühtselt arusaadav.

Draamameetodid

Õpitavad oskused: eneseväljendus, kõnelemine, kuulamine, vaatlus, tähelepanuvõime, mälu, konteksti tajumine, kohanemine, suhtlemistõkete ületamine, analüüs, loovus.

Rakendamine: noored said draama ja improvisatsiooni vahendeid kasutades võimalusi õppida, kuidas end väljendada arusaadavalt nii verbaalselt kui mitteverbaalselt. Need meetodid julgustavad proovima erinevaid võimalikke lahenduskäike mingitele olukordadele, probleemidele. Oluline osa on rõhutamisel, et „valesid vastuseid ei ole olemas“, mis julgustab noori avatumalt käsitlema oma ideid ja seisukohti ning neid väljendama erineval moel.

Muusikalis- rütmiline liikumine

Õpitavad oskused: kehatunnetus, koostöö, esteetiline ja sotsiaalne areng, emotsioonide kontrollimine, mitteverbaalne eneseväljendus, rütmitaju, tähelepanuvõime, mälu, koordinatsioon, motoorika, eneseväljendusjulgus, järjepidevus, kuulumisoskus.

Rakendamine: Noored õppisid konkreetseid rütmilisi harjutusi ja mängu ning said katsetada ka hääle- ja rütmiimprovisatsiooni nii individuaalselt kui grupis tegutsedes. Silmapaistvaimaks lemmikuks osutusid rütmimängud. Tantsu töötuba käis läbi viimas TÜ Viljandi Kultuuriakadeemia tantsu eriala tudeng ning tantsuõpetajana tegutsev Alar Lehemets. Töötoas tutvustas ta noortele erinevate tantsustiilide elemente ning ühendas neid omavahel mitmetes tantsuseadetes. Lisaks tegeleti koordinatsiooni ja kehatunnetuse arendamisega.

2.1.2. Olemasolevate oskuste ja võimete rakendamine

Projektiga alustades rõhutasin võimaluse olemasolu avaldada soovi, milliste kunstimeetoditega oleksid noored huvitatud rohkem tutvuma. Lisaks uute kunstimeetodite tundmaõppimise võimaluste loomisele küsisin tööd alustades noortelt, millega nad varem on tegelenud/ millega tegelevad. Erinevaid oskusi ja võimeid julgustasin töötubades jooksvalt ning lavastuse jaoks jagama, rakendama ning arendama. Näiteks, võis lavastuses näha noore fotograafiahuvilise pilte ning sai kuulda muusikakooli õpilase klaveripala.

2.1.3. Loominguline koostöö

Loomingulise koostöö põhimõtteid tutvustasin töötubades jooksvalt juhendades, reflekteerides, julgustades, vastavalt erinevate olukordade ning isiksuste iseärasustele. Juhendades ja reflekteerides sõnastasin loomingulise koostöö ehk kooperatiivse õppimistegevuse eeldusi ja põhimõtteid ka noortele, rõhutades nende olulisust ning seostades ülesannete ja tegevustega. Oluline osa oli noorte omavahelisel suhtlusel- julgustasin neid erinevates olukordades üksteist ise õpetama ja aitama.

Selleks, et väikese rühma õppimistegevus oleks kooperatiivse iseloomuga, peab olema täidetud 5 olulist komponenti (Pedastsaar, 2008, lk 31-32):

1. Positiivne vastasmõju: Iga grupi liige pingutab maksimaalselt grupi edu nimel. Õppuri panus ühisesse jõupingutusse on unikaalne ning sõltub tema isiklikest omadustest, rollist ja ülesandest. Positiivsed vastasmõjud õppegrupis saab esile kutsuda ühiste eesmärkide, tasu ja rollisuhete abil.

2. Vahetu suhtlemise toetav mõju: Silmast-silma suhtlemine võimaldab maksimaalselt üksteist toetada, julgustada ja tunnustada. Silmside soodustab õpilastevahelist interaktsiooni, millel on ka

olulisi lisatulemusi: kujunevad inimestevahelised suhted ja tõuseb kognitiivne aktiivsus, sest õppurid on pidevas infovahetuses. Nad püüavad koos määratleda probleemi, lahendada ülesannet, seostades uut materjali varemõpituga, selgitavad üksteisele raskesti arusaadavaid probleeme jne; sotsiaalse mõju avaldumine on väga lai, kuna abi ja toetus võimaldab suhtlemise avatust; tagasiside on kiire ning toetab eneseanalüüsi, suunates õpilasi verbaalsete ning mitteverbaalsete suhtlemisoskuste arendamisele; liidrite ja lihtliikmete võrdne haaratus tööülesannete täitmisel vähendab nõrgemate õppurite ängistust; õpilased õpivad üksteist tundma kui isiksusi, mis soodustab püsivamaid suhteid ka väljaspool kooli. Siin kujunevad välja usaldussuhted.

3. Personaalne vastutus: On väga oluline, et grupp teaks, kes liikmetest vajab ülesande täitmisel rohkem abi ja julgustust. Kooperatiivse õppegrupi üldine eesmärk on muuta iga liige individuaalselt tugevamaks. Selleks on vaja: määratleda iga liikme panus grupitöös; kindlustada tagasiside individuaalselt ja ka grupile; aidata grupil ära hoida liikmete väsimist; tagada grupi iga liikme teadlikkus oma vastutusest lõpptulemuse ees.

4. Sotsiaalsed oskused: Kooperatiivses õppimises on interpersonaalsete suhete kujunemisel ja grupidünaamika arengul väga oluline osa. Sotsiaalsed oskused ei ole kaasasündinud ega ka maagiliselt avalduvad. Neid on tarvis õppida, et efektiivselt suhelda. Selleks, et koordineerida oma jõupingutusi ühiste eesmärkide saavutamiseks, peaksid õppurid: tundma ja usaldama üksteist; vahetama informatsiooni korrektselt ning arusaadavalt; tunnustama ja toetama üksteist; lahendama konstruktiivselt kõik arusaamatused ja konfliktid.

5. Grupiprotsessid: Grupiprotsessidest võime rääkida ainult sellisel juhul, kui grupi liikmed hindavad nii eesmärgi saavutamist kui kujunenud töösuhete efektiivsust. Grupi refleksioon võimaldab grupi töös kirjeldada, millised liikmete teod on kasulikud ja millised kasutud ning langetada otsus tegevuste suhtes (mida muuta ja mida jätkata). Selle protsessiga saab võimalikuks tähelepanu koondamine soodsatele töösuhetele. Toetatakse kommunikatiivsete oskuste arendamist ja hoitaks ülal eduelamuse kogemisvõimalust.

2.1.4. Tagasisidestamine

Tagasisidestamine on protsess, mille abil jälgida ja kontrollida progressi; saada informatsiooni, mille abil edaspidi toimida selliselt, et tegevused oleksid veel paremate tulemustega (Märja 2011, lk 92). Tagasisidestamisega tegelesime töötubades pidevalt. Lisaks iga töötoa lõpus ning vaheetappides reflekteerimisele, algas ja lõppes iga töötuba „Enesetundemõõdikuga“- igaüks ütles enda enesetunde kümne palli skaalal, lisaks näiteks üks asi, mida on olnud päevas head/mittehead. Seega päev algas põgusa ülevaatega meeleoludest, muljetest ning ootustest ning lõppes tagasivaatega töötoale koos võrdlusega päeva alguse enesetunde hinnanguga.

2.2.Koostööpartnerid

Lõputöö noorteprojekti toetas Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemia MIMO projekti vahenditega. Koosööd tegin samuti huvijuht-loovtegevuse õpetaja IV aasta tudengi Karin Siig'iga, kes viis Orissaares läbi käelise loovtegevuse töötube. Enda lõputöid sooritasime eraldi, kuid avalikud esinemised toimusid ühistööna. Orissaare noortegrupp esines taaskasutusnäitusega „See on alles algus...“ ning Pärnu-Jaagupi noortegrupp noortelavastusega „Mina ja Maailm“.

Majutuse, tööruumide ning korralduse osas olid kaastegijateks mitmed asutused/ettevõtted: Mulgi Reised, Pärnu-Jaagupi Gümnaasium, Pärnu-Jaagupi Rahvamaja, Pärnu-Jaagupi Kogukonnamaja, Orissaare Kultuurimaja.

2.3.Noortegrupp

Võimalusest grupiga ühineda teavitasin Pärnu-Jaagupi Gümnaasiumi kooliraadios. Sihtgrupiks olid põhikooli ja gümnaasiumi õpilased. Grupp moodustus juhuslikkuse alusel. Grupis oli kuus õpilast, kellest kõige noorem 5. klassist ning kõige vanem 9. klassist. Gümnasistidega suheldes ilmnnes tõsiasi, et kevadised eksamid on praegu prioriteediks ning lisakohustuste võtmine oleks segavaks faktoriks.

Järgnevalt on toodud töötubade kavad. Kokku toimus kaheksa temaatilist töötuba, kus noored said tundma õppida erinevaid kunstimeetodeid. Töötubadele järgnes viimistlusperiood, mille vältel viisime läbi kolm töötuba. Kõige viimane etapp koosnes kolmest esinemisest- Orissaares, Pärnu-Jaagupis ning Viljandis.

2.4. Tegevuste aruanne (töötubade kavad)

Töötuba 1

Teemad: noorteprojekti ning kunstimeetodite tutvustamine

Aeg: 31.03.2013 (kestus: 2 h)

Koht: Pärnu-Jaagupi kogukonnamaja

Osalejad: kohal 5; puudu 2

Eesmärgid

- Noored saavad ülevaate noorteprojekti eesmärkidest, ülesehitusest, meetoditest ja nende rakendamise võimalustest;
- Juhendajana saan ülevaade noorte huvidest ning ootustest projekti osas;
- Töötoa lõpuks on fikseeritud osaliselt ajaline plaan töötubadeks.

Töötoa ülesehitus ja tegevused

Sissejuhatuse

- Tutvumine

Põhiosa

- Lõputöö noorteprojekti tutvustus; (vt Lisa 10. Lõputöö noorteprojekti tutvustus)
- Rapla MIMO lavastuse salvestuse vaatamine.

Kokkuvõte

- Küsimused, ettepanekud, ideed;
- Ajalise plaani koostamise ettepanekud, arutlus.

Refleksioon

1) Eesmärkide saavutamine

Noored said ülevaate lõputöö noorteprojekti eesmärkidest, ülesehitusest, meetoditest ja nende rakendamise võimalustest. Esialgu oli rohkelt küsimusi, kuna erinevate kunstimeetodite integreerimise osas puudusid sarnased varasemad kogemused.

Konkreetseid ootusi projekti osas noortel välja kujunenud ei olnud. Peamiselt motiveeris osalejaid liituma huvi millegi uue katsetamise vastu.

Juhendajana sain ülevaade noorte huvidest. Grupis oli õpilasi muusikakoolist ning suur osa noortest olid tegevad mõnel spordialal. Märgatavalt suur huvi oli tantsimise ning näitlemise vastu.

Töötoa lõpuks ei fikseeritud kuupäevaliselt ajalist plaani kokkusaamisteks. Ühiselt jõuti järeldusele, et nädalavahetused on eelistatud variant, kuid et täpsustustega oleks parem tegeleda interneti vahendusel, et aegadega seonduvas arutluses saaksid mugavamalt informatsiooni kätte ka need noored, kellel polnud võimalik kohapeal olla.

Mida teha teisiti: Vajalik kasutada ajaliste kokkulepete tegemiseks konkreetsemaid meetmeid, mille abil välja selgitada ajakava, millega kõik asjaosalised saaksid varakult arvestada. Kohapeal see ebaõnnestus, kuna mul ei olnud kavandatud, kuidas seda täpselt teha. Vajalik on selgeks teha töö alguses mõningad kindlad kokkulepped grupiga. Näiteks: muutustest plaanides antakse teada võimalikult vara; telefon on töötubade ajal hääletul režiimil jms.

2) Töötoa ülesehitus ja tegevused

Pärast Rapla MIMO salvestuse vaatamist tuli noortepoolseid ideid ning ettepanekuid rohkem kui enne seda, lähtuvalt osalejate huvidest ning varasematest kogemustest erinevates harrastustegevustes. Noored pakkusid välja lõpulavastuseks valmistada ette sarnane etteaste, nagu oli vaadatud Rapla MIMO esinemise salvestus. Selgitasin, et põhjus, miks seda näitan, on mõtteaineks ja inspiratsiooniks, kuid et sisuliselt on tegemist siiski erinevate ja omapäraste ettevõtmistega. Seejärel hakkasid noored küsima täpsustusi Rapla MIMO lavastuse mõningate stseenide ettevalmistamise ja ülesehituse kohta; avaldasid arvamust, milliste kunstimeetoditega sooviksid nad meelsamini tegeleda, samas ei ilmnunud ühtegi sellist minu poolt pakutud meetodit, mille osas oleks tekkinud noorte poolt vastumeelsusi.

Mida teha teisiti: Lisaks vestlusele, oleksin võinud esimesse töötuppa kavandada tegevusi, mille abil saaks noored kohe alguses praktilise ülevaate võimalikest rakendatavatest kunstimeetoditest. Eialgu planeerisin seda küll teha, kuid nähes, et ootamatult on jätnud sel korral tulemata kaks osalejat, otsustasin jätta need tegevused järgmisse töötuppa, eeldusega, et saab leitud aeg, mis sobib ühiseks töötoaks kõigile.

3) Ajakasutus

Üks osaleja teatas töötoa alguses, et peab lahkuma enne planeeritud töötoa lõppu. Selle tõttu lõpetasin töötoa varem ka teistega.

Mida teha teisiti? Vajalik on rõhutada, et ilma mõjuva põhjuseta etteteatamata plaanide muutused ei ole edaspidises protsessis heaks tavaks ning sellest tuleks kindlasti hoiduda.

4) Juhendamine

Kõik muu oli selge ning probleemideta, kuid töötubade ajalise plaani konkreetne fikseerimine kohapeal ebaõnnestus. Jätkasime ajakava väljaselgitamist internetikeskkonnas www.doodle.com.

Mida teha teisiti: vajalik kohe alguses leppida kokku koostöö põhimõtete osas.

Töötuba 2

Teemad: grupitunnetus, sõnaline eneseväljendus, improvisatsioon

Aeg: 2.04.2013 (kestus: 2 h)

Koht: Pärnu-Jaagupi Gümnaasium

Osalejad: loobus:2; kohal:3; puudujaid:2

Eesmärgid

- Osalejad saavutavad üksteise ja juhendajaga kontakti ning usalduse;
- Lavastuse pealkiri ning teema, millega edasi tegeleda, on fikseeritud.

Töötoa ülesehitus ja tegevused

Sissejuhatus

- Soojendus: sirutamine, venitused, harjutus: Impulss;
- Noored tutvustavad eelmisel korral puudujatele eelmises töötoas tekkinud ideid;
- Edaspidi tehakse töötoa alguses ja lõpus kaks harjutust, millega fikseeritakse töötoa algus ja lõpp. Harjutused: Enesetunde mõõdik; Sõrmelill.
- Ajaline plaan töötubadeks on fikseeritud.

Põhiosa

- Grupitunnetuse ja kontakti loomine

Harjutused: Sina-Mina-Tema; grupis tunde järgi numbrite loendamine;

- Ideedefaas

Ideekaart tahvlil (vt Lisa1. Ideekaart). Kirjutasime tahvlile pealkirja ning selle ümber küsimusi ja ideid, mis noortel selle pealkirjaga seoses tulid, milliseid küsimusi tekkis, millest nad rääkida tahaks. (vt Joonis 1)

Kokkuvõte

- Palusin igaühel järgmisel korral võtta kaasa midagi, nt foto/muusika/ ese vms, mille abil rääkida ühest valitud küsimusest ja/või ideest, mida tekitas käesolev pealkiri;
- Noorte ettepanekul tegelesime improvisatsiooniga.

Harjutused: Bussijaam, Klassijuhataja, Masin

Refleksioon

1) Eesmärkide saavutamine

Kohal olevate noortega saavutasime meeldiva meeoleolu ning hea kontakti läbi silmside loomise. Lavastuse pealkirjaks sai „Mina ja Maailm“. Jätkasime ajurünnakuga sellel teemal. Tekkis palju mõtteid ja küsimusi, millest saime baasi olemasoleva väikse seltskonnaga, millelt liikuda edasi käsitletavate teemade/küsimuste konkretiseerimise suunas. Puuduvad osalised aga paratamatult jäid ilma läbitud protsessist. Kuigi kavatsen töötada selliselt, et kõik saaksid võimalikult suurel määral läbida samad tegevused ja etapid, on vähemate inimestega siiski tegevustel ja ülesannetel hoopis teine iseloom ja tulemused.

Mida teha teisiti? Ajaplaneerimine. Üheks võimaluseks oleks juba projekti ettevalmistades fikseerida konkreetne graafik ning välja pakkuda osalemisvõimalust kriteeriumiga, et pakutud ajad sobivad. Samas on risk, et potentsiaalsed huvilised loobuvad seetõttu, et pakutud ajad ei sobi. Väiksemas grupis on läbirääkimised küll võimalikud, kuid sisuliselt on probleem sama. Poolikuks jäi ka lavastuse teema arutlus- terviklikku pilti gruppi eraldades on keeruline saada.

2) Töötoa ülesehitus ja tegevused

Kuna ideede faas sai läbitud kiirelt, siis läksin kaasa noorte ettepanekuga proovida improvisatsioonilisi tegevusi. Pakutud harjutused löid soodsa pinnase jätkuvateks improvisatsioonilisteks tegevusteks- noored jälgisid üksteist, reageerisid kiirelt, olid aktiivsed.

Mida teha teisiti? Soovisin anda noortele mõtlemiseks aega ning mitte ärgitada võibolla kõige ideederekkamal hetkel peatuma eesoleva ajakava tõttu. Ühest küljest mõjus see hästi, noored tundsin end hästi ning avaldasid julgelt ka mõtteid. Teisest küljest aga samal ajal kui osad veel mõtisklesid, oli teistel juba igav. Seega, kui tegemist on rohkem kui ühe inimega, siis on vajalik anda ette mingi konkreetne ajalimiit ülesannetes, kui see vähegi sobitub ülesande iseloomu ja rõhuasetusega. Sealjuures on vajalik olla konkreetne, taktitundeline ning tähelepanelik noorte ideede suhtes ning julgustada neid endi ideid ka teistega jagama.

3) Ajakasutus

Ühest küljest ebaõnnestusin aja ja tegevuste planeerimise osas, kuna ma ei olnud arvestanud nii väikse ajakuluga. Teisest küljest saavutasin osalejatega parema kontakti läbi nii minu enda kui noorte poolt pakutud improvisatsiooniliste harjutuste. Ühtlasi sain harjutada otseselt juhendamist ning noored said tutvuda minu kui juhendajaga. Olemasolevate noortega õnnestus arutada töötubade ajalist plaani, kuid lõplikult fikseerida seda taaskord ei õnnestunud, kuna oli ka puudujaid. Puudujatega võtsin ühendust eraldi ning kooskõlastasime olemasolevad ajalised kokkulepped.

4) Juhendamine

Kahe töötoast puudujaga leppisin kokku lisakohtumise, et nad saaksid võimalikult suurel määral läbitud need etapid, mis teisedki. Töötoas kohapeal lasin eelmisest töötoast rääkida eelneval korral mitteosalenud noortele neil, kes kohal olid. Noored kirjeldasid pigem ülevaatlilikult, kuid vajalik informatsioon jõudis noorteni ilma, et oleksin pidanud märkimisväärselt lisama omapoolseid kommentaare.

Töötuba 3

Teemad: grupidunnetus, sõnaline eneseväljendus

Aeg: 5.04.2013 (kestus: 1 h)

Koht: Pärnu-Jaagupi Gümnaasium

Osalejad: kohal:1, puudub:4, liitus:1, loobus: 1

Eesmärgid

- Eelmises töötoas puudujad läbivad samad tegevused ning ideede faasi.

Töötoa ülesehitus ja tegevused

Sissejuhatus

- Harjutused: Enesetundemõõdik, Sõrmelill;
- Soojendus: sirutamine, venitused kehale.

Põhiosa

- Ideedefaas: Ideekaardi täiendamine;
- Grupitunnetuse ja kontakti loomine;

Harjutused: Sina-Mina-Tema; grupis tunde järgi numbrite loendamine;

Kokkuvõte

- Tagasiside;
- Harjutused: Enesetundemõõdik, Sõrmelill.

Refleksioon

1) Eesmärkide saavutamine

Läbitud sai ideefaas. Ebaõnnestus viia läbi samu tegevusi, mis eelmise korra osalejatega, sest seekordne osaleja oli töötoas üksinda.

2) Töötoa ülesehitus ja tegevused

Eelmises töötoas läbi viidud harjutusi ja mängu ei saanud ma ühe ainsa osalejaga läbi viia. Selgitasin talle, mida eelnevas töötoas osalejatega tegime ning milleni jõudsime.

3) Ajakasutus

Kuna ootamatult ei saanud ma viia läbi kõiki planeeritud tegevusi, jäi aega üle.

4) Juhendamine

Kahel esimestest töötubadest puudujal palusin läbida ideefaas iseseisvalt, andes selleks ka vastavad juhtnöörid. Noorte loobumine projektist sundis mind endalt küsima: kuidas sellele reageerin, kuidas läheme projektist loobujatega nõ oma teed nii, et keegi, eelkõige noored ise, ei tunneks end halvasti; mida teen edasi- kas otsin uusi osalejaid või jätkan väiksema grupiga? Otsustasin jätkata olemasolevate inimestega. Noored põhjendasid arusaadavalt, mispärast on nad sunnitud loobuma (ajapuudus).

Töötuba 4

Teemad: improvisatsioon, muusika, rütmika

Aeg: 9.04.2013 (kestus: 2 h)

Koht: Pärnu-Jaagupi Gümnaasium

Osalejad: liitus:1, loobus:1, kohal:3, puudu:2

Eesmärgid

- Töötoa vältel saan ülevaate noorte kuulamisoskustest, keskendumis- ja koostöövõimetest;
- Paranevad kuulamisoskus, keskendumisvõime ja koostöövõime;
- Töötoa lõpus valitakse töötoas tehtud harjutuste ja mängude hulgast välja need elemendid, mida noored soovivad rakendada lavastuses.

Töötoa ülesehitus ja tegevused

Sissejuhatuse

- Harjutused: Enesetundemõõdik, Sõrmelill

Põhiosa

- Improvisatsioonilised harjutused rütmide, helide ja häälega:

Ringis rütmide ja häälega tekitatud motiivide jäljendamine, juhtimine ning enda rütmimotiivi jätkamine;

Kokkuvõte

- Tagasiside
- Harjutused: Enesetundemõõdik, Sõrmelill

Refleksioon

1) Eesmärkide saavutamine

Sain töötoa vältel ülevaate noorte kuulamisoskustest, keskendumis- ja koostöövõimetest. Esialgu oli keeruline püüda tähelepanu ning tähelepanu hajus noortel üsna kiirelt mujale. Need paranesid töötoa vältel märgatavalt. Harjutuste hulgast valiti välja lavastuse elemendina rütmiharjutusse publiku kaasamine.

2) Töötoa ülesehitus ja tegevused

Alguses esines noortel rohkem mõttepause, ebakindlust ning grupis ühise rütmi saavutamine/taastamine oli keerukam. Harjutuste edenedes keskendumine ning kuulamine arenesid paremuse suunas. Harjutused rütmidega läksid hästi tööle ning meeldisid noortele. Rütmitunnetus grupis ning üksteise kuulamisoskus paranesid töötoa jooksul. Häälega improviseerimine tekitas rohkem võõrastust. Töötuba läks korralduse koha pealt plaanipäraselt. Süvenenum tegutsemine tundub olevat harjumatu, tähelepanu hajub kergesti. Vajalik rohkem panustada sissejuhatavatele temaatilistele harjutustele. Vajalik sõnastada konkreetsemad reeglid protsessis.

3) Ajakasutus

Tegevused olid kooskõlas ajakavaga.

4) Juhendamine

Kuna osalejatest oli kohal pea pool, siis on vajalik jätkata samade eesmärkidega ka edaspidi, et kõik osalejad saaksid võimalikul suurel määral läbida samad etapid.

Juhendamise ja julgustamise toel hakkasid osalejad töötoa edenedes agaramalt improviseerima ja katsetama rütmide ja enda häälega.

Töötuba 5

Teemad: improvisatsioon, muusika, rütmid, grupitunnetus

Aeg: 13.04.2013 (kestus: 5 h)

Koht: Pärnu-Jaagupi kogukonnamaja

Osalejad: liitus:1, kohal:3, puudus:2

Eesmärgid

- Töötoa vältel saan ülevaate noorte kuulamisostkustest, keskendumis- ja koostöövõimetest;
- Paranevad kuulamisostkus, keskendumisvõime ja koostöövõime;
- Töötoa lõpus valitakse töötoas tehtud harjutuste ja mängude hulgast välja need elemendid, mida noored soovivad rakendada lavastuses.

Töötoa ülesehitus ja tegevused

Sissejuhatus

- Soojendus

Harjutused: Enesetundemõõdik, Sõrmelill

Põhiosa

- Improvisatsioonilised harjutused- Ringis rütmide ja häälega tekitatud motiivide jäljendamine, juhtimine ning enda rütmimotiivi jätkamine;
- Harjutused koordinatsiooni, tähelepanu ja reaktsioonikiiruse arendamiseks.

Harjutused: Peeter-Peeter-Jaan-Jaan, Zip-Zap-Zop, Laulupidu, Mis kell on?

Kokkuvõte

Vestlus, arutlus

Harjutused: Enesetundemõõdik, Sõrmelill

Refleksioon

1) Eesmärkide saavutamine

Sain ülevaate noorte kuulamisostkustest, keskendumis- ja koostöövõimetest. Eelneva korraga võrreldes paranesid need märgatavalt. Arendasime eelnevas töötoas tekkinud väljundi elemendi ideed. Noored teevad julgelt ettepanekuid ning katsetavad erinevaid variante.

• Töötoa ülesehitus ja tegevused

Tänane oli ideede koha pealt produktiivne. Valisime välja ja visualiseerisime lavastuse tarbeks mitu nn stseeni. Valitud mängud ja harjutused olid enamjaolt sobivad. Mõne mängu puhul tekkis rohkem olukordi, mil noored ei suutnud alguses süveneda, kuid keskendumine paranes töötoa jooksul üsna kiirelt.

2) Ajakasutus

Tegevused olid kooskõlas ajakavaga.

3) Juhendamine

Hääleimprovisatsioon lükkus järgmisse töötuppa, kuna ühel kolmest osalejast oli kurk haige ning ta ei oleks saanud sellest osa võtta. Samas, oleksin võinud siiski jätkata kahega, ning kolmas oleks saanud kuulata ja jälgida ning seeläbi ka ise õppida.

Töötuba 6

Teemad: muusikalis-rütmiline liikumine, sõnaline eneseväljendus

Aeg: 14.04.2013 (kestus: 5 tundi)

Koht: Pärnu-Jaagupi kogukonnamaja

Osalejad: kohal:4, puudu:2

Eesmärgid

- Noortel paraneb töötoa vältel keskendumisvõime;
- Lavastusse valitavad elemendid on fikseeritud.

Töötoa ülesehitus ja tegevused

Sissejuhatus

- Harjutused: Enesetundemõõdik ja Sõrmelill;
- Alustuseks kordasime üle, millised ideed on lavastuse osas siamaani tekkinud;
- Soojendus

Venitus- ja soojendusharjutused kehale; hääleharjutused.

Tähelepanuharjutused: Zip-Zap-Zop, Hu-Ga-Tso, Mis kell on, Müksamine, Impulss, Plaksuhiir.

Põhiosa

- Hääli ja rütmid

Harjutused: Hu-ga-tso, Tango plaksumäng, Laulupidu, Hääle harmoonia.

- Sõnaline eneseväljendus

Keeleväänajad: Jõeäärne õueaiamaa, Habemeajaja ja jaamaülem, Kuulilennuteetunneliluuk, Tuhkatriinu triikis taskurätti, Äia uue õue aiaäär, Sireli-mureli. Variatsioonid: individuaalselt, unisoonis, erinevad tempod, tekstiloomismäng.

- Intonatsioon

Igaühele intonatsioon (pärast teised arvavad ära), erinevate intonatsioonidega keeleväänajad.

- Tekstiloomise mäng juhuslike raamatute abil
- Sõnaloomismäng.

Kokkuvõte

- Refleksioon
- Lavastuse elementide valik.
- Harjutused: Enesetundemõõdik, Sõrmelill

Refleksioon:

1) Eesmärkide saavutamine

Noorte keskendumisvõime paranes töötoa vältel väga hästi. Tegime piisavalt puhkepause, et ei tekiks tüdimust ja motivatsioonipuudust. Noored olid töötoaga rahul. Lavastusse valiti: Tango plaksumäng, rütmiimprovisatsioon koostöös publikuga.

2) Töötoa ülesehitus ja tegevused

Ülesanded ja tegevused olid loogilises järjekorras. Alguses oli keeruline haarata tähelepanu ning noored väsisid üsna kiirelt. Tegevuste edenedes aga paranes tähelepanu ning keskendumine märgatavalt. Sõnalise eneseväljenduse poolest sai noorte lemmikuks valetamise etüüd ning juhuslike raamatute abil teksti loomise mäng.

3) Ajakasutus

Aega jäi väheks, seetõttu loobusime mõningatest harjutustest, kuid sealjuures said noored süveneda rohkem nendesse harjutustesse, mis neile kõige meelepärased olid.

4) Juhendamine

Harjutustest/ülesannetest arusaamisega raskusi ei tekkinud.

Töötuba 7

Teema: Improvisatsioon

Läbiviija: Rahel Otsa (Improgrupp JAA)

Aeg: 21.05.2013 (kestus: 7 tundi)

Koht: Pärnu-Jaagupi Rahvamaja

Osalejad: kohal: 5; puudujaid:1

Töötuba viis läbi külalisjuhendaja. Otsustasin mitte osaleda, vaid jälgida gruppi kõrvalt.

Eesmärgid

- Noored saavad ülevaate improvisatsiooni ajaloost, teooriast, meetoditest.

1) Eesmärkide saavutamine

Noored said ülevaate improvisatsiooni ajaloost, teooriast, meetoditest.

Refleksioon

2) Töötoa ülesehitus ja tegevused

Juhendaja tutvustas ennast ning rääkis põgusalt improteatri ajaloost, žanrist, meetoditest ja põhimõtetest ning jätkas selle tegemist järgnevate tegevustega paralleelselt. Tehti soojendus- ja tutvumismänge, tähelepanu- ja ergutusmänge, improvisatsioonitehnikaid tutvustavaid harjutusi. Oluline osa oli refleksioonil. Alguses oli noortel keeruline keskenduda. Kuid üsna kiirelt selgituste ja julgustamise toel see paranes, noored reageerisid paremini, olid silmnähtavalt rohkem „kohal“. Usaldusharjutust tehes oli meeleolu lõbus, kui samas olid noored keskendunud ning usaldus grupis oli tugev. Raheli läbiviidud harjutused tõukasid noored mugavustsoonist välja. Seda oli väga huvitav kõrvalt jälgida, kuidas harjutuste kulgedes ning variatsioonides noorte fookus, meeleolu, kehakeel, suhtlemine- kõik muutus silmnähtavalt paremuse poole. Improvisatsiooniharjutustes tulid välja selgelt noortele kordaminevad teemad, nagu näiteks peretülid, koolikiusamine jms.

3) Ajakasutus

Töötuba oli intensiivne ja pikk, kuid piisavate vajalike pausidega ning noored jäid väga rahule.

4) Juhendamine

Juhendaja tõi elulisi ja meeleolukaid näiteid improetendustest ja tekkinud olukordadest ning see mõjus vahetult ja hästi ning lõi julge ja pingevaba õhkkonna. Noortele mõjus hästi rõhutamine, et eksimine ei ole halb, vaid (just eriti improvisatsioonis) on see kui kingitus, millest saab hakata midagi looma. Juhendaja püüdis lihtsa žestiga (sõrmenips) kiirelt ja sujuvalt tähelepanu, kui see hajuma kippus. Juhendaja rõhutas pidevalt: kõik on olulised; eksimine on vajalik ja täiesti *okei*. See mõjus noortele nähtavasti julgustavalt ning motiveerivalt.

Töötuba 8

Teema: Tantsukunst

Läbiviija: Alar Lehemets (TÜ Viljandi Kultuuriakadeemia)

Aeg: 1.05.2013 (kestus: 7 tundi)

Koht: Pärnu-Jaagupi Rahvamaja

Osalejad: kohal:6

Eesmärgid

- Noored saavad ülevaate erinevatest tantsu žanritest ning tehnikatest;
- Paraneb keskendumisvõime, kehatunnetus, julgus;

1) Eesmärkide saavutamine

Noored said ülevaate erinevate tantsustiilidest ning tehnikatest (nt hip-hop, ballet, jazz, modernne ballett jne). Alguses esines noorte seas rohkem võõrastamist ning kohmetust, kuid üsna kiirelt töötoa jooksul paranes keskendumisvõime, kehatunnetus ning kasvas kindlustunne.

2) Töötoa ülesehitus ja tegevused

Juhendaja alustas soojenduse ning koordineerimisharjutustega ning päeva teises pooles tegeles peaaesjalikult erinevate stiilide elementide õpetamisega ning ühendas need ka lühikesteks tantsukavadeks.

3) Ajakasutus

Asjaolude sunnil külalisjuhendaja hilines ning kasutasin seda aega noortega soojenduse tegemiseks ning mõningate korralduslike küsimuste arutamiseks. Hilinemise tõttu jäi juhendaja kauemaks kui alguses planeeritud oli ning noored said seeläbi hea võimaluse õppida palju uut.

4) Juhendamine

Juhendaja töötas põhjalikult ning reageeris kiirelt. Näiteks kui tuli noortelt kommentaar ühe tantsukava kohta, et sooviks midagi „särtsakamat“, siis juhendaja kohe reageeris, õpetas uue tantsu, tegi seda kaasahaaravalt ning noored tulid samuti kõigega väga hoogsalt kaasa. Juhendaja tegutses võrdlemisi kiire tempoga. Ühelt poolt oli see minu hinnangul positiivne, sest see sundis noori olema pidevalt ja aktiivselt keskendunud, sest vastasel juhul on keerulisem järele jõuda ning teistega kaasa teha. Üks noor loobus päeva teises pooles tantsude õppimisest, kuna ta ei saanud sellest eduelamust ning ei soovinud jätkata. Minu jaoks oli see üllatav. Püüdsin teda küll julgustada, kuid ei sundinud liialt. Lõpptulemusena ta siiski õppis koos teiste abiga töötoaväliselt ära ka need tantsud, millega ta arvas, et töötoas hakkama ei saa.

Viimistluse periood**Aeg:** 02.05.2013-07.05.2013

Noortelavastuse stsenaariumi ja sisu lõplik kujundamine ja viimistlemine toimus minu suunamisel noorte ühise tööna. Eelnevate temaatiliste töötubade jooksul oli välja valitud hulk erinevaid mänge, harjutusi ning etüüde, mis on kujunenud noortele meelepäraseimateks ning mis nad on ise välja valinud.

Viimistlemisperioodi alates proovisime kõiki noorte valitud tegevusi uuesti läbi, et otsustada, mis jääb lavastuse materjaliks ning mis mitte. Noortegrupis oli valdavalt üksmeel lavastust puudutavates otsustes ning kui ka ei olnud, siis tehti ilma suurema vaevata kompromisse ning jõuti siiski otsusteni, mis olid kõigi jaoks rahuldavad. Lavastuse elemente proovisime läbi erinevate järjekordadega, erinevate rõhuasetuste ja teemadega selleks, et leida sobivaimad lahendused.

Noored olid väga hakkajad ning ilma igasuguste instruktsioonidetagagi hakkasid nad alati päeva alates ise tööga pihta. Näiteks, kui ootasime ühes töötoas hilinejat, siis hakkasid noored harjutama erinevaid harjutusi ja etüüde lavastuse jaoks, sõnastades sealjuures ka konkreetseid eesmärke iseendale- saada see konkreetne ülesanne suurepäraselt selgeks. Kui hilineja kohale jõudis, õpetasid ülejäänud ka temale, kui vahepeal oli midagi muutunud. Noored olid motiveeritud, abivalmis ja algatusvõimelised.

Siinkohal nägin taaskord selget tulemust sellele, et olen lasknud noortel nii palju kui võimalik ise üksteist õpetada ning aidata. Kui noored oma initsiatiivil algatasid mingeid tegevusi, siis ma ei takistanud neid, vaid jälgisin kõrvalt. Noored jagasid omavahel ülesandeid, löid endi jaoks viise, kuidas mingeid konkreetseid harjutusi paremini selgeks saada (näiteks: topsidega rütmimäng), ning olid üksteiste arvamuste suhtes tolerantsed, vastuvõtlikud ja lugupidavad.

Esinemised

Aeg: 08.05.2013-9.05.2013

Esinemiste eesmärk oli pakkuda noortele mitmekesiseid lavalisi kogemusi- kuna nendes erinevates kohtades varieerusid lavalised tingimused ning publik, õpetasid need kogemused kohanema vastavalt olukorrale, mis eeldab loovat lähenemist ning koostööd.

8.05.2013, Orissaare Kultuurimaja, Orissaare Gümnaasiumi Kevadkontserdi raames.

Eeltöö: eelnevalt olime uurinud esinemise ruumi tingimuste kohta ning edastanud informatsiooni vajalike tehniliste lahenduste jms kohta kevadkontserdi vastutavatele isikutele. Kohapeal oli kokku lepitud konkreetne prooviaeg meie grupi jaoks. Proovi aega oli piisavalt, et lahendada tehnilised küsimused ning tutvuda lavaga. Esinemine kulges ilma ootamatusteta.

Noorte tagasiside: Esimene esinemiskogemus lavastusega julgustas edaspidiseks, noored olid motiveeritud ja keskendunud.

Minu tagasiside noortele: Vähesel määral ebakindlust. Edaspidi tuleb hoiduda lava tahaossa koondumist; tuleb rääkida valjult ja selgelt ning publiku suunas.

Publiku tagasiside: Meeldiv, meeleolukas, omapärane.

9.05.2013, Pärnu-Jaagupi Rahvamaja.

Eeltöö: samades ruumides viisime läbi töötube ja proove. Tehnilise poole pealt kõik vajalik olemas. Reklaam Pärnu-Jaagupi Gümnaasiumis, õpetajate informeerimine.

Noorte tagasiside: esinemine oli pingelisem kui Orissaares, kuna tegemist oli tuttava publikuga. Samas oli tuttavaval laval tegutsedes kindlam enesetunne.

Minu tagasiside noortele: Noored tulid hästi toime ootamatute olukordadega ning lahendasid tekkinud probleemid kiirelt. Paranes lavaline asetus. Tuleb rõhutada häält ning diktsiooni.

Publiku tagasiside: lapsevanemad olid rahul; meeldiv õhustik ning omapärane ülesehitus.

9.05.2013, Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemia

Eeltöö: Ruumi ettevalmistus ning lavalise asetuse muutused tingituna lava kui sellise puudumisest. Reklaam koolis.

Noorte tagasiside: Kõige parem esinemise kogemus, hea ning kindel enesetunne, meeldiv õhustik, vastutulelik publik.

Minu tagasiside noortele: Meeleolukas ja julge esitus. Noored tulid hästi toime uute oludega.

Publiku tagasiside: Meeldiv ja huvitav ülesehitus, hea õhustik ning kujundus, noored olid keskendunud, motiveeritud, julged ning rõõmsameelsed.

2.5.Lõputöö tulemused

Lõputöö tulemusi analüüsin publiku ning noorteprojektis osalenute tagasiside abil. Vahetult pärast esinemisi kogusin tagasisidet publikult nii kirjalikult kui suuliselt. Pärast esinemisi toimus noortega kogu projekti tagasisidestamise kohtumine. Tagasisideküsimusi esitasin lähtuvalt lõputöö eesmärgist: luua noortele mitmekesist eneseväljendust võimaldav keskkond. Uurisin, missugused on nende hinnangud minu poolt pakutud võimalustele.

- õppida tundma erinevaid kunstimeetodeid;
- rakendada ja arendada juba olemasolevaid oskusi ja võimeid;
- arendada eneseväljenduse oskusi;
- õppida tundma loomingulise koostöö eeldusi;
- arendada tagasisidestamise oskusi.

Järgnevalt esitan tagasiside kokkuvõtte:

- a) tuginedes publiku tagasisidele;
- b) tuginedes noorteprojektis osalenute tagasisidele.

Tabel 2.6.1. Publiku tagasiside tulemused

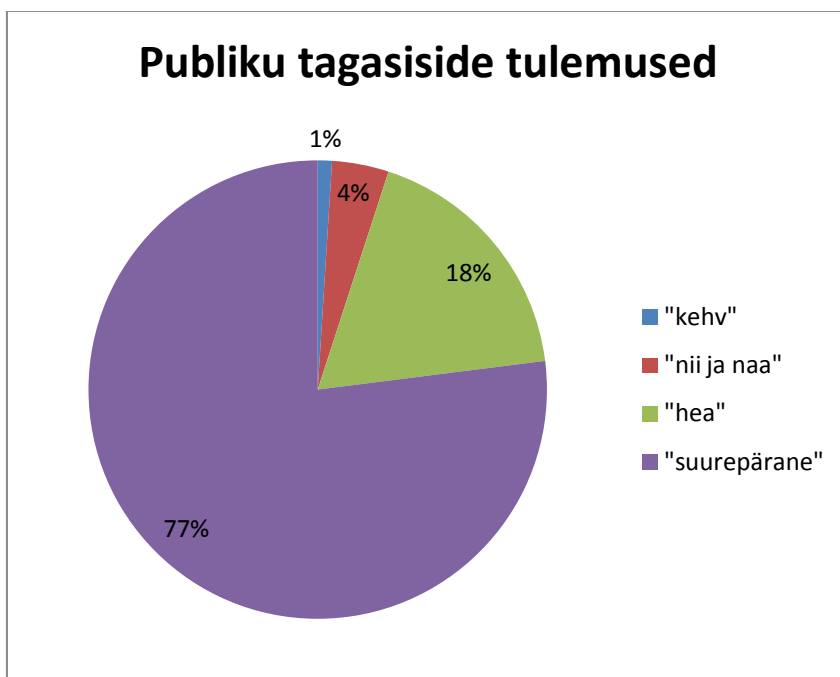
2.5.1. Publiku tagasiside tulemused

Publiku tagasisidet küsisin pärast iga esinemist hinnangusedelite abil, mille abil oli võimalus hinnata lavastust skaalal 1-4 (1-kehv; 2- nii ja naa; 3- hea; 4- suurepärane).

Küsimus publikule: „Palun Teil anda oma hinnang lavastusele hinnangusedelite abil. Kui olete teinud valiku, kas lavastus oli teie arvates kehv/nii ja naa/hea või suurepärane, siis rebige sedelilt vastav hinnang välja.“

Saadud hinnanguid kokku: 114

Tulemused:

Suulist tagasisidet küsisin pisteliselt publikus viibinud inimestelt. Tagasiside oli järgmine:

Omapärane; särtsakas; lõbus; noored olid silmnähtavalt kindlad selles, mida nad tegid ning tundsid end hästi; noored ei kartnud suhelda publikuga ning improviseerisid julgelt ja pingevalt – „lihtsalt, ent mitte laisalt“; mõne koha peal oli tunda alguses ebakindlust, kuid see kadus üsna kiirelt; stsenaarium oli hästi üles ehitatud; oli näha, et noored on keskendunud.

Järeldused: Kuna noored ise valisid välja erinevatest töötubadest elemendid lavastuse jaoks, siis oli näha, et need on nende jaoks meelepärased, inspireerivad ning tundsid end neis tegevustes hästi ja kindalt. Lavastuse eesmärk – näidata „Kes olen mina ning milline on minu maailm,“ jõudis ka vaatajateni ning mõjus noortele julgustavalt ning inspireerivalt. Koolide õpilased võtsid lavastuse hästi vastu. Usun, et põhjuseks võis olla vahetu suhtlemine publikuna- selle aktiivne kaasamine. Kuna ei olnud eelnevalt teada, mida lavastus endast täpsemalt kujutab, sisaldas see enast üllatusmomenti. See aktiveerib vaatajaid ning publik suhestub lavalise tegevusega, tunnetab endal olulist rolli lavastuse õnnestumise juures.

2.5.2. Noorte tagasiside tulemused

Erinevate kunstimeetodite tundmaõppimise võimaluste loomise tulemuste väljaselgitamiseks tõin välja töötubades rakendatud kunstimeetodid:

- muusika (tempod, rütmid, tämbrid, kooskõlad jne);
- multimeedia (heli/foto/video);
- sõnaline eneseväljendus (diktsioon, hääletämber ja –tugevus jne);
- draama (rollimängud, rolliülesanded, etendamine);
- tants (erinevad liikumisstiilid, koordineerimine jne).

Hinnangute kogumise teel selgitasin välja, mil määral on osalejad saanud enda hinnangul erinevaid kunstimeetodeid tundma õppida (vähe/piisavalt/palju).

Tulemused: valdav enamus sai kõige enam tutvuda muusika, draama ja tantsukunstiga. Piisaval määral multimeedia meetodite ning sõnalise eneseväljenduse meetoditega.

Analüüs: muusika, draama ning tantsukunsti meetodid hõlmasid mahult suurema osa töötubadest. Sõnalise eneseväljenduse meetoditega tutvusid osalejad teiste rakendatud meetoditega integreeritult, mistõttu ei pruukinud noored tajuda sõnalist eneseväljendust kui omaette meetodit. Multimeedia vahendeid nägid samuti osalejad kui üht loomulikku osa töötubadest (taustamuusika; ideede jagamine videote ja piltide abil), mitte kui omaette meetodit.

Olemasolevate oskuste ja võimete rakendamine ning arendamine

Küsimus, „Kas Sa said projektis rakendada ja arendada enda olemasolevaid oskusi ja võimeid?“
(ei saanud/nii ja naa/sain)

Tulemused: enamik said enda hinnangul rakendada enda olemasolevaid oskusi ja võimeid. Kolmandik grupist vastas „nii ja naa“.

Analüüs: projekti alguses ning projekti kestel sain ülevaate osalejate senistest harrastustegevustest, huvidest, oskustest ja võimetest. Neid teades, püüdsin töötubades julgustada osalejaid neid oskusi ja võimeid võimalikult suurel määral ka jagama ning rakendama. Osa noori tegi ise ettepanekuid, kuidas saaks mõnd tema oskust rakendada (näiteks: noor pakkus välja esitamisele klaveripala. Erinevate tegevuste ja ülesannete protsesses ilmnis oskusi ja võimeid, mida noored ise varem otseselt teadvustanud ei olnud. Näiteks: osaleja avastas endas hea rütmitunnetuse ning koordinatsiooni; noor avastas ja rakendas enda liidriks olemise oskusi. Nende selgudes, olid noored alati neid edaspidigi rakendama ning arendama. Osa noortest küll rääkisid, millega nad on tegelenud ning mida oskavad (näiteks: muusikakoolis saksofoni eriala õpilane), kuid ei soovinud neid oskusi näidata laval. Neil juhtudel püüdsin erinevates tegevustes pakkuda noortele võimalusi katsetada rolle, milles nad saaksid demonstreerida teisi meelepäraseid seniseid või töötubade vältel käsitletud oskusi ja võimeid (näiteks: publikuga suhtlemine).

Eneseväljenduse oskuste arendamine

Küsimus igapähele: „Kuidas tunned, mil määral arenesid Sinu eneseväljenduse oskused? Too mõni näide, mille abil need arenesid Sinu jaoks kõige enam?“

Tulemused:

- *Ma ei olnud varem kunagi tegelenud tantsuga, kuid avastasin, et läbi tantsu end väljendada meeldib mulle väga ning et saan sellega hästi hakkama. Tahan sellega kindlasti tegeleda edasi ka tulevikus.*
- *Improviseerimine oli minu jaoks julgustav ning see aitab mind ka igapäevaselt, näiteks koolis kooliraadio töös – tunnen end kindlamalt ilma ettekirjutatud tekstita ning kõnes on vähem takistusi.*
- *Sain juurde esinemisjulgust, tunnen end paremini ning avaldan julgemini enda arvamust.*

- *Usaldan teisi rohkem, teen hea meelega koostööd ning räägin enda ideedest julgemini.*

Järeldused: Töötubades rakendatud meetodite toel leidsid noored endi jaoks sobivaid eneseväljenduse viise, tunnevad end julgemini ning seostavad kogemusi igapäevaste toimetustega.

Loomingulise koostöö eelduste mõistmine

Küsimus igähele: „Mis on Sinu arvates olulisemad eeldused loominguliseks koostööks?“

Tulemused: usaldus; üksteise tundmine, kuulamisoskus, hea juhendamine, koostöö, kokkuhoidmine, kokkulepetest kinnipidamine.

Lisaküsimus multiprofessionaalse koostöö kohta: „Mille poolest oli Sinu arvates oluline külalisjuhendajate rakendamine?“

Tulemused: *Ka külalisjuhendajad moodustasid ühe osa meeskonnast. Tänu neile saime sellevõrra rohkem ja paremini õppida midagi uut (improvisatsioon ning tantsukunst). Juhendajad olid meeldivad ning hea meelega kohtuks nendega veel.*

Järeldused: Multiprofessionaalne koostöö õigustas ennast, pakkus silmaringi laiendavat ning rikastavat kogemust.

Tagasisidestamise oskused

Tulemused: Noorte hinnangul on tagasisidestamine oluline, sest:

siis saab juhendaja teada, millele pöörata edaspidi rohkem tähelepanu (tulevikuperspektiiv); nii osaleja kui juhendaja saavad õppida puudujääkidest ning teha järgmine kord paremini; osaleja saab julgelt avaldada arvamust ning teab, et teda võetakse kuulda.

Järeldused: Noored peavad tagasisidestamist oluliseks ning õpivad selle läbi nägema enda panust ning arengut, rakendavad reflekteerimise oskusi ka igapäevastes tegemistes.

KOKKUVÕTE

Läbiviidud noorteprojekti tulemused tõestasid, et kunstimeetodite rakendamine ning integreerimine on heaks loovtöö teostamise võimaluseks, mille läbi edendada indiviidi emotsionaalset, sotsiaalset ja psühholoogilist heaolu ning väljendus- ja suhtlemisoskust, parandada funktsioneerimist ning eneseteadlikkust.

Projekti tulemused näitasid, et noortel arenesid eneseväljenduse oskused; noored teadvustasid endale loomingulise koostöö eeldusi ning väärtustasid neid. Noored mõistsid tagasisidestamise kasu, õppisid eesmärgistama enda tegevust ning jälgima enda arengut. Noored said tundma õppida erinevaid kunstimeetodeid, mis olid nende jaoks huvitavad, arendavad ja julgustavad. Nad soovivad arendada edasi mõnd uut oskust ja võimet ning soovivad jagada enda olemasolevaid oskusi. Noored osaleksid meelsasti sarnastes projektides ka tulevikus.

Kui loovtegevuste juhendamise praktika, mis oli minu jaoks lõputöö jaoks suuresti eeskujuks, oli esimene pikaajaline projekt koos noortegrupi ning erinevate erialade esindajatest koosneva meeskonnaga, siis lõputöö noorteprojekti näol oli tegemist minu jaoks esmakordse kogemusega töötada kindla noortegrupiga pikema perioodi vältel iseseisvalt. Projekti ettevalmistamine, läbiviimine, sisuline ja korralduslik töö noortega õpetasid mulle palju enda kui juhendaja kohta.

Mida teen hästi: Suudan selgelt, arusaadavalt ja põhjendatult juhendada loovtegevusi. Lähenen juhendatavatele individuaalselt, lähtudes nende eripäradest. Lähenen keerukatele olukordadele loovalt ning tasakaalukalt, et mitte mingil viisil kahjustada juhendatavaid. Usaldan juhendatavaid ning pean oluliseks seda, et nad saaksid võimalikult palju õppida ning areneda iseseisvalt ilma liigse minupoolse sekkumiseta, et juhendatav saaks ise õppida ning kogeda eduelamusi. Püüan hoolitseda selle eest, et planeeritud tegevustest saaksid osa võimalikult suurel määral kõik juhendatavad (näiteks juhul, kui on puudujaid mõnd konkreetset teemat käsitletavast töötoast).

Julgustan juhendatavaid võimalikult suurel määral tegema üksteisega koostööd, et nad ise üksteist juhendaksid, abistaksid ja julgustaksid. Tunnustan ja julgustan juhendatavaid sagedasti ning põhjalikult, tuues esile nende tugevad küljed, samas pöörates tähelepanu neile aspektidele, milles on arenguruumi ning suunan, kuidas saaks edaspidi muuta protsessi paremuse poole.

Mida teha teisiti: Pean oluliseks grupiga töötades määratleda edaspidise töö sujuvaks toimimiseks vajalikud kokkulepped koostööks. Selles osas pean olema konkreetsem. Kuigi suudan noorte seisukohast läheneda ootamatutele olukordadele loovalt ning kiirelt, tunnen ise vajadust toimida võimalikult suurel määral plaanipäraselt. Selliste olukordade ennetamiseks pean rohkem tähelepanu pöörama nn varuplaani ettevalmistamisele.

Olen muidugi kindel, et tulevikus, tegutsedes erialaselt, õpin uute inimeste ja olukordadega veelgi rohkem, sest iga ettevõtmine on omaette iseloomu ja eripäraga. Üheks olulisemaks aspektiks käesoleva lõputöö vältel kujunes minu jaoks tulevikuperspektiiv. Erialaselt on tekkinud visioon sarnase pikemaajalise projekti korraldamise osas- saanud inspiratsiooni ning eeskuju MIMO projekti töömeetoditest, soovin välja töötada projekthuviringi kontseptsiooni.

Vaadates nii omaette kui ühtse protsessina loovtegevuste juhendamise praktika ning enda lõputöö noorteprojekti kogemust ja tulemusi, on see olnud minu jaoks väärtuslik kogemus, mille toel enda erialasel arenguteel edasi minna.

KASUTATUD KIRJANDUS

Heinla, E. 2002. *Lapse loova mõtlemise seosed sotsiaalsete ja käitumisteguritega*. Tallinn: Tallinna Pedagoogikaülikooli Kirjastus

Improv Encyclopedia. 2013. <http://improvcyclopedia.org/index.html>

Karm, M. 2010. *E-kursuse "Aktiivõppemeetodid e-õppes" õppematerjalid*. [õppematerjal]. Tartu: Tartu Ülikool. http://www.e-ope.ee/download/euni_repository/file/1350/raamat1.pdf

Kidron, A. 1989. *Suhtlemispsühholoogia*. Tallinn: Valgus

Kidron, A. 2000. *Leidlik meel*. Tallinn: Mondo

Kikas, Ev. *Õppimine ja õpioskused*. [õppematerjal]

http://www.curriculum.ut.ee/sites/default/files/sh/oppimine_ja_opioskused.pdf (19.05.13)

Krappe, J., Parkkinen, T., Tonteri, A. 2012. *Moving In! Art-Based Approaches to Work with the Youth*. Turku University of Applied Sciences.

Krips, H. 2003. *Suhtlemisostkustest õpetamisel ja juhtimisel*. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus

Loovuspedagoogika. 2006. Toim Soobik, M. Haridusamet. Paar OÜ trükikoda

Luumberg, L. 2012. *Kunstimeetoditel põhineva noorsootöö projekti „MIMO Eesti 2011-2012“ tulemused Rapla noorte töögrupi tagasiside näitel*. [Seminaritöö]. Viljandi: Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemia

MIMO Eesti. 2012. <http://mimo.ee>

Märja, T. 2011, *Koolitaja Käsiraamat*, Tallinn: Tallinna Raamatutrükikoda
http://www.andras.ee/ul/Koolitaja_kariraamat_2011.pdf

Nielsen, K. 2009. *Draamaimprovisatsioon kui õppemeetod. Teooria ja praktika*. [Magistritöö]. Tallinn: Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia

- Pedastsaar, T.** 2008. *Õpi- ja õpetamistegevused*. Viljandi: Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemia
- Pullerits, M.** 2004. *Muusikaline draama algõpetuses- kontseptsioon ja rakendusvõimalusi lähtuvalt C.Orffi süsteemist*. Tallinn: Tallinna Pedagoogikaülikooli kirjastus
- Rondo, M.-L.** 2009. *Sotsiaalsed baasoskused esimese ja teise kooliastme lõpus*. [Magistritöö]. Tallinn: Tallinna Ülikool
- Rõngas, M.** 2012. *Kuidas kunstiõpetajad mõtestavad ja kasutavad kunstiõpetuse tunde õpilase heaolu toetamiseks*. [Bakalaureusetöö]. Tallinn: Tallinna Ülikool
- Salumäe, K.** 2012. *Juhendamine ja reflekteerimine*. [loengukonspekt]. Viljandi: Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemia (12.05.2013)
- Sarv, E.-S.** *Õpikeskkonnast*.
<http://www.tlu.ee/opmat/ka/opiobjekt/Opetamisteooriad/pikeskkonnast.html> (19.05.13)
- Sukamägi, I.** 2010. *Rütmika tunni vajalikkusest I kooliastmes Tartumaa koolide näitel*. [Magistritöö]. Tartu: Tartu Ülikool
- Sõrmus, H.** *Karjääriplaneerimine*. [Õppematerjal]. Tallinna Kopli Ametikool
http://www.hot.ee/hettelsormus/tekst_oskusedjav5imed.pdf
- Tall, K.** *E-kursuse „Psühhosotsiaalne areng läbi elu“ materjalid*. [Õppematerjal]. Tartu: Tartu Ülikool
- Tolmats, E.** 2009. *Loovustehnikad*. Kirjastus Äripäev
- Veinmann, M.** 2001. *Vajadus olla mõistetav. Kõne kui eneseväljendus. Arutlusi ja harjutusi*. Tallinn 2011. Eesti Teatriliit
- Visnapuu, U.** 2004. *Meeskonnatöö mängude kogumik*. [Kogumik]. Tartu
- Õunapuu, L.** 2010. *Üliõpilaste kirjalikud tööd*. [Loengukonspekt]. Viljandi: Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemia. <http://www.kultuur.ut.ee/sites/default/files/vka/juhend.pdf>

LISAD

Lisa 1. Ideekaart

Lisa 2. Rakendatud harjutused, mängud ja etüüdid

Mängud sissejuhatuseks, soojenduseks, ergutuseks

Enesetunde mõõdik

Selgitus: Osaleja hindab 10 palli süsteemis enda enesetunnet/tuju/motivatsiooni vms.

Õpitavad oskused: eneserefleksioon, kõnelemine, kuulamine, keskendumine.

Sõrmelill

Selgitus: osalejad seisavad ringis, nägudega üksteise poole ning hoiavad käsi rusikas, peopesad ülalpool. Ringjoont mööda avab iga osaleja sõrm sõrme haaval käed. Lill *avatakse* vaikides.

Õpitavad oskused: keskendumine, õpihuvi loomine- harjutus tähistas iga töötoa alguses ja lõpus rituaalina seda, et ollakse töötoaks valmis ning *kohal* nii füüsiliselt kui vaimselt.

Sina-mina-tema

Selgitus: üks osaleja alustab kellelegi teisele osutades sõnaga "sina". Sinatav osutab endale ja ütleb/küsib/hüüab "mina" ning kaks osalejat, kes on temast kummalgi pool, osutavad sinatatavale ning ütlevad "tema".

Õpitavad oskused: keskendumine, silmkontakt, kuulamine, konkreetsus.

Mis kell on?

Selgitus: Osalejad istuvad ringis, suunaga sissepoole. Parema käsi pannakse peopesa ülalpool enda paremal oleva inimese käe peale ning vasak käsi vasakul oleva inimese käe alla. Kontroll: igaüks saab lüüa enda parema käega vasakul oleva inimese käe peale plaksu. Ühe sõna kaupa öeldakse plaksudega koos: „Mis-kell-on?“ Vastus: „Kell-on-...“ (kelle kord on öelda, ütleb numbrini). Kui jõutakse öeldud numbrini, siis inimene, kelleni number jõudis, peab enda käe saama eest ära võtta enne kui plaks tehakse.

Õpitavad oskused: tähelepanu, reaktsioon.

Peeter-Peeter-Jaan-Jaan

Selgitus: Osalejad istuvad ringis. Ühtses taktis lüüakse kaks plaksu põlvedele (Peeter-Peeter) ning kaks plaksu kätega kokku (Jaan-Jaan). *Peetri* asemel öeldakse enda nimi ning *Jaani* asemel kellegi teise ringis oleva inimese nimi. Nimetatud inimene nimetab samamoodi 2x enda nime ning 2x kellegi teise nime. Kui tekib kõhkklusmoment öeldakse nt 4x järjest enda nimi ning siis jätkatakse kellegi teise nimega. Oluline on, et rütm ning nimed kattuksid. Tempot tõstetakse.

Õpitavad oskused: tähelepanu, nimed, mälu, reaktsioonikiirus, keskendumine.

Zip-Zap-Zop

Selgitus: Ollakse ringis. Peopesad koos, nimetissõrmed välja sirutatud, et nendega osutada. Sõnaühend zip-zap-zop hakkab ringis ringi käima. Oluline on, et mängija annaks teate edasi konkreetselt kellegi poole osutades ja kindlasti ka tema poole vaadates, öeldes siis kas zip või zap või zop. Sõnad peavad järgima zip-zap-zop järjekorda. Mängu käigus tuleb hoida ühtlast tempot. Kui ollakse juba vilunud, siis saab tõsta tempot kiiremaks. Mängu võib mängida ka teiste sõnadega. Näiteks nimede, värvidega jne.

Õpitavad oskused: tähelepanu, järjepidevus, reaktsioon, selge kõne, pilgukontakt.

Kass tahab koju

Selgitus: Osalejad seisavad ringis, üks inimene on ringi keskel ning liigub ringjoont mööda igauhele öeldes „Kass tahab koju“. Teiste ülesanne on pilkude abil kokku leppida, millal keegi omavahel kohti vahetab. *Kassi* ülesanne on jõuda enne kellegi teise kohale. Kui ta seda suudab, siis see, kes jäi kohast ilma, on järgmine *kass*.

Õpitavad oskused: mitteverbaalne suhtlus, tähelepanu, reaktsioon, teineteisega arvestamine.

Keelatud arv

Selgitus: Mängijad istuvad oma kohtadel / ringis. Mängujuht ütleb ühe numbri, mida ei tohi öelda eraldi ega koos teiste arvudega, keelatud on ka selle kordsed, nende asemel peab ütleva mingi muu sõna või nt tegema plaksu.

Õpitavad oskused: matemaatika, tähelepanu, reaktsioon, kuulamine.

Laest pirni keeramine, lae värvimine, põranda pesemine...

Selgitus: osalejad seisavad, neil palutakse end nii kõrgele sirutada kui võimalik ja teha harjutust, nagu keeraksid nad pirni laelambist välja; seejärel võimalikult alla kummardada, näiteks põrandapesemise liigutusi tehes.

Õpitavad oskused: ergutus, füüsiline soojendus.

Massaaž

Selgitus: Ringis seisvad mängijad sirutavad ennast pikaks. Käsi alla laskmata pööravad kõik mängijad mängujuhi käskluse peale paremale ja asetavad oma käed enda ees seisva inimese õlgadele ja masseerivad seda inimest. Siis tõstavad jälle kõik käed üles, sirutavad, teevad poolpöörde, asetavad oma käed enda ees seisva inimese õlgadele ja masseerivad. Seejärel tõstetakse käed üles ja sirutatakse ennast ning pööratakse näoga ringi keskele nagu alguses oldi ning lastakse lõdvestava kummardusega käed rippu.

Õpitavad oskused: ergutus, lõdvestus, teineteisega arvestamine, grupitunnetus.

Müksamine

Selgitus: Mängijad istuvad tihedalt üksteise kõrval ringis. Mängujuht müksab näiteks enda kõrval olevat inimest, see omakorda enda kõrval olevat, kuni järjekord jõuab jälle mängujuhini, kes mõtleb välja mõne muu tegevuse, näiteks kõrvalesta näpistamine, nina puudutamine jne.

Õpitavad oskused: üksteise jälgimine, teineteisega arvestamine, ergutus, keskendumine.

Ma-Tsinga!

Selgitus: Seistakse ringis, käed kõrval. Siis surutakse käed rusikasse ja tõstetakse küünarvarred 90 kraadi ette, õlavarred jäävad kehaga ühele joonele. Mängujuht hingab sisse, viib rusikas käed kiiresti enda ette ja alustab ühe hingetõmbega valjuhäälselt "Maa..." (silp jääb kestma), tema naaber teeb kiiresti järele ja omakorda tema naaber, kuni kogu ring on ühel valjuhäälsel silbil. Kui ring on täis saanud, tõmbab mängujuht käed algasendisse tagasi ja hüüab seejuures kogu järelejäänud õhuvaru kasutades "Tsinga!" ning teised teevad sama.

Õpitavad oskused: ergutus, meeleolu loomine, grupitunnetus.

Plaksuhiir

Selgitus: Ringis saadetakse liikuma *plaksuhiir*. Plaks liigub kiire tempoga mööda ringjoont inimeselt inimesele. Kaks plaksu muudab liikumise suunda. Saab saata ka *üle ringi* valitud inimesele, kellega tuleb luua pilkkontakt.

Õpitavad oskused: tähelepanu, pilgukontakt, reaktsioon.

Hu-Ga-Tso

Selgitus: Seistakse ringis. Kõik hoiavad oma käsi sõrmedest põimituna koos. Esimene (A) tõstab alguses käed üles ning neid alla lüües suunab *löögi* kellelegi teisele (B), hüüdes samal ajal „Hu!“. B tõstab käed hooga enda kohale üles, hüüdes „Ga!“. Seejärel B-st kummalgi pool olevad inimesed imiteerivad justkui mõõgalööki B suunas ning hüüavad „Tso!“. B jätkab ja suunab „Hu!“ kellegi uue suunas jne.

Õpitavad oskused: tähelepanu, hääldus, julgus, ergutus.

Mängud grupitunnetuse stimuleerimiseks

Numbrite loendamine

Selgitus: Osalejad ei suhtle omavahel. Võib varieerida pilkkontaktiga, näiteks alguses olles pilkkontaktis, edasi silmad kinni või seljaga teiste poole. Osalejad loevad grupis numbreid 1-10. Kes ütleb järgmise numbrit, ei ole kokku lepitud. Kui kaks või enam inimest ütlevad korraga numbrit, alustatakse uuesti otsast peale. Kui jõutakse loendamise ühest kümneni ja tagasi, võib katsetada, mis arvudeni loendamisega jõutakse.

Õpitavad oskused: keskendumine, kuulamine, teistega arvestamine, eduelamus.

Kükki/püsti

Selgitus: Osalejad seisavad ringi. Variatsioonid: a) suunaga ringi sissepoole/ suunaga väljapoole; b) silmad kinni/ silmad lahti; c) märguande peale/ tunde järgi ...tõustakse püsti; kükitatakse; pööratakse ümber; avatakse silmad.

Õpitavad oskused: grupitunnetus, keskendumine.

Salaja kolmnurga moodustamine grupis

Selgitus: Liigutakse ruumis läbisegi. Teatud hetkel valib igaüks vaikides endale kaks *nurka*, kellega ta püüab ruumis liikudes moodustada võrdkülgse kolmnurga. Sellest ei tohi aga asjaosalised ise aru saada. Olenevalt grupi suurusest saab sama teha teiste kujunditega. Kui kõik on saavutanud soovitud tulemuse- õige distantssi oma *nurkadega*, jäädakse seisma.

Õpitavad oskused: keskendumine, tähelepanu, grupitunnetus, ruumitunnetus.

Kinnisilmi kujundite jäljendamine

Selgitus: Osalejad jagunevad paardesse ning seistakse vastakuti nii, et A-d on ühel pool samal joonel ning B-d samamoodi. B sulgeb silmad. A võtab mingisuguse asendi. B avab silmad (nt) kolmeks sekundiks, sulgeb silmad ning jäljendab enda paarilise asendit. Seejärel võrreldakse ning tehakse sama nii, et B võtab asendi ning A jäljendab.

Õpitavad oskused: tähelepanu, mälu, kehatunnetus.

Kujundid

Selgitus: Mängujuht nimetab (ühe korra) kujundi. Mängijad moodustavad vastava kujundi kiiresti, hääletult ja kokkuleppeid sõlmitakse ainult pilkude abil. Seda saab teha ka individuaalharjutusena. Iga laps ise moodustab oma kehast vastavad kujundid. Hea, kui on võimalus ka pikali olla/ põrandat kasutada.

Õpitavad oskused: improviseerimine, grupitunnetus, mitteverbaalne suhtlus, loovus, kehatunnetus.

Vanema (sassis) lõngakera

Selgitus: Mängijad pöörduvad ringis seistes näoga üksteise poole ja võtavad läbisegi üksteise (v.a. naaber) käest kinni. Paremini neil on samal ajal silmad kinni. Oluline, et kinni võetaks kahe erineva inimese kätest. Nüüd ongi olemas sassis lõngakera. Ja see tuleb taas lahti arutada. Ronides üle käte või pugedes käte alt. Mängijad ei tohi hetkekski käest lahti lasta. Vajadusel võib kätt pöörata. Lõngakera on harutatud kui mängijad seisavad üksteise kõrvuti ringis (vahel juhtub, et tekib ka 2, harva 3 ringi, mis võivad olla iseseisvad või hoopis suue ringiga seotud).

Kõrgem tase on ülesanne täita hääletult, suheldes ainult pilkude abil.

Õpitavad oskused: kehatunnetus, koostöö, keskendumine, teineteisega arvestamine.

Teeme jutukese

Selgitus: Õpetaja ütleb mõne lihtsa lause, näiteks “Ema läks poodi.”. Järgmine õpilane peab lausele juurde lisama ühe sõna, temast järgmine veel ühe jne. Ühtegi sõna lausest ei tohi vahepeal ära unustada, ega ütlemata jätta. Kokku tuleb päris pikk ja tavaliselt naljakas jutt.

Õpitavad oskused: loovus, loogika, tähelepanu, mälu.

Laulupidu

Selgitus: Üks inimene on orkestrijuh, teised jagunevad gruppidesse/paaridesse, olenevalt grupi suurusest. *Orkestrijuhil* on konkreetsed liigutused, millega tähistab volüümi/helikõrguse muutusi. Näiteks: käsi külgede suunas laiali sirutades saab muuta volüümi tugevamaks ning käsi üles-alla liigutades muuta helikõrgust. Iga *koor* valib endale ühe häälsuse/sõna/ vms, mida ta kordab, vastavalt orkestrijuhi käsklustele. Igaüks grupis võiks proovida olla mõlemas rollis.

Õpitavad oskused: koostöö, mitteverbaalne suhtlus, tähelepanu, hääl, järjepidevus.

Impulss

Selgitus: Mängijad seisavad ringis ja hoiavad kätest kinni. Mäng algab, kui üks ringis seisev mängija pigistab kõrvalseisja kätt, see omakorda naabri kätt jne. Et segadust tekitada, võib ka pigistamisringi vastassuunas ja uuesti pärisuunas teha.

Õpitavad oskused: ergutus, tähelepanu, kehatunnetus, grupitunnetus.

Sõnaloomismäng

Selgitus: Osalejad on ringis. Järjest öeldakse liitsõnu ning iga järgmine inimene ütleb eelmise liitsõna teise sõnaga algava liitsõna.

Näide: tungraud-raudtee-teevesi-vesikeeris-keeristuul-tuulepuu-puuoks jne.

Õpitavad oskused: sõnaline eneseväljendus, loovus.

Tekstiloomismäng

Selgitus: Ringi alustaja loeb juhuslikust raamatust juhuslikust kohast ühe lause. Järgmine avab samuti juhusliku raamatu juhuslikust kohast ja loeb ette esimese juhusliku lause. Kokku moodustub tekst, mis ei pruugi olla loogiline, kuid on sellele vaatamata põnev materjali loomise viis. Meeleolukamaks tegemiseks võib lugedes kasutada erinevaid intonatsioone.

Õpitavad oskused: sõnaline eneseväljendus, materjali loomine, loovus, intonatsioon.

Rütmimäng (*Tango*)

Selgitus: Paarilised (A ja B) istuvad vastastikku. Liigutused on järgmised: 1) kahe käega plaks põlvedele, 2) kaks kätt puusa, 3) paarilisega parema käega plaks, 4) paarilisega vasaku käega plaks, 5) paarilisega mõlema käega plaks, 6) enda mõlema käega plaks enda ees. Seda tehakse ühtlases taktimõõdus. Variatsioon: Paariga A on risti asetatud paar B, kes teeb samu liigutusi, kuid alustab harjutust neljanda löögi peal, siis ei lähe käed teise paariga sõlme.

Etüüdid, draamamängud

Etüüd „Bussijaam“

Selgitus: Laval ehk *bussijaamas* on kolm tooli. Esimene lavale tulija mõtleb endale ühe karakteri, kuid ei ütle seda teistele ning läheb lavale. Lavale tuleku järjekord ei ole määratud. Järgmine lavale tulija mõtleb samuti endale karakteri ning liitub esimesega, temaga mingil viisil suhestudes ja enda karakterit mängides. Sama teeb ka kolmas. Pärast kolmanda inimese liitumist laval, mängib esimesena tulnud karakter end lavalt välja. Jätkub samamoodi.

Õpitavad oskused: keskendumine, kohanemine, suhestumine teistega; koostöö.

Etüüd „Õpetaja“

Selgitus: Inimesed jagunevad: õpetaja, koolist puuduja, õpilased klassis. Õpetaja tahab teada, miks õpilane puudub. Klassikaaslased selgitavad vastavalt sellele, mida teeb (mitteverbaalselt) puuduja nende kõrval nõ pildist väljas. Sündmused kulgevad vastavalt kolme osapoole *dialoogidele*. Oluline on õpetaja küsimustele vastates jälgida, kuidas tegutseb puuduja.

Õpitavad oskused: tähelepanu, reaktsioon, loovus, vastutuse võtmine

Etüüd: „Masin“

Selgitus: Ükshaaval lähevad osalejad lavale. Igaühel on enda konkreetne liigutuste ja häälsuste motiiv, mida ta teeb, püüdes sealjuures ühtlases rütmis (näiteks kükitab ja tõuseb püsti, tehes samal ajal rütmiliselt häälsust „tuut“ vms). Kõik koos moodustavad liigutuste ja helide *masina*.

Õpitavad oskused: kohanemine, järjepidevus, improvisatsioon

Pantomiim-telefon

Selgitus: Osalejad seisavad üksteise selja taga. Rivis viimane annab enda ees olevale inimese märku, et ta vaataks ning näitab talle kõnet kasutamata mingisuguste liigutuste jada. Kellele näidati, annab märku endast järgmisele ning jälgendab liigutuste jada. Samamoodi jätkub kuni rivis kõige esimeseni. Esimene ja viimane võrdlevad, millisena jõudis jada rivi ühest otsast teise. Eesmärk on võimalikult suur sarnasus. Esimene rivis läheb viimaseks ning mäng jätkub.

Õpitavad oskused: tähelepanu, kehakeel, teineteisega arvestamine, kehatunnetus.

Columbia hüпноос

Selgitus: Mängijad jagunevad paaridesse. Üks paariline (A) hakkab ruumis liikuma vastavalt sellele, kuidas liigub tema partneri (B) käsi. A ülesandeks on jälgida mingit kujuteldavat fookuspunkti oma partneri (B) käe ning liigub ruumis vastavalt sellele, kuidas käsi liigub.

Õpitavad oskused: keskendumine, grupitunnetus, teineteisega arvestamine, tähelepanu, ettevaatlikkus, kehatunnetus, ruumitunnetus.

Käsi-nukk

Selgitus: Paarilised A ja B seisavad vastastikku. A teeb enda käega liigutusi, mille järgi B imiteerib käe liigutusi oma kehaga. Näiteks, kui käel liiguvad äärmised sõrmed, siis paariline liigutab näiteks enda mõlemat kätt. Kui A sirutab käe välja, sirutab end ka B, kuid terve kehaga.

Õpitavad oskused: tähelepanu, kehatunnetus, teineteisega arvestamine, keskendumine.

Peegelpilt

Selgitus: Partnerid seisavad vastastikku ning lepivad kokku, kumb on juht ning kumb on peegelpilt. Juht teeb mingeid liigutusi ning peegel jälgendab neid peegelpildis. Vahetatakse rolle. Juht peab arvestama sealjuures enda paarilisega- mitte tegema liiga järske liigutusi jms.

Õpitavad oskused: tähelepanu, teineteisega arvestamine, kehatunnetus.

Lisa 3. Lavastuse stsenaarium

Tants. Algab muusika (Shemian- Happy Swingin'). Kõik tulevad lavale erinevatest kohtadest (saalist rahva seast, uksest, kardina tagant vms). Peas on suured kõrvaklapid justkui igaüks kuulaks omaette muusikat. Esialgu on igaühel oma meeleolu ja tantsusammud- keegi istub omaette, keegi kordab tantsusamme vms. Kohad koostantsimiseks võetakse sisse kindlal hetkel muusikas. Kui kõik on koos, siis esitatakse A+B osa tantsust üheskoos. Seejärel osad lahkuvad pildist, osad jätkavad tantsimist, tasapisi võetakse sisse kohad topsidega rütmimängu jaoks (ringis põrandal). Kardina tagant visatakse topsid ning istumispadjad.

Cup Song. Populaarsele Cup Song'ile tegid noored enda seade. Alustatakse ringis järjest ükshaaval, topsi edasi ringis ei anta. Kui ring on saanud täis, siis kahe „läbimängu“ järel hakatakse topsi ringis ka edasi andma. Seda tehakse kolm korda, seejärel mängitakse jälle enda ette ning ringis järjest hakatakse topse keskele torniks laduma. Lavalt lahkuvad võtavad kaasa kõrvaklapid, istumispadjad ja topsid.

Rütmid+publik. Lavale jääb kaks inimest, kes hakkavad mängima tuntud plaksumängu (vasaku käega plaks, parema käega plaks, mõlema käega plaks). Liituvad järgmised kaks ning teevad omaette sama asja. Esimene paar hakkab tegema „tango(rütmi)mängu“ (plaksuga põlved-puus-parem-vasak-kokku ning algusest peale). Teised liituvad nendega, istudes teise paariga risti, oma paarilisega vastakuti. Mängu neljandal löögil liitub teine paar, nii ei lähe rütmid omavahel „sõlme“. Seda tehakse läbi 2-3 korda ning siis liituvad järgmised kaks. Esimene viitab publikule, et nad teeksid sama, mida tema ning hakkab omakorda mingit rütmimotiivi kordama. Teine teeb sama. Publik teeb kaasa. Harjutus lõpeb aeglustades. Teised lahkuvad. Lavale jääb Saatejuht.

Etüüd „Valetamine“. Saatejuht kutsub lavale vabatahtliku, kes valib sedelilt/ ütleb ühe numbri 1-6. Number tähistab lugu, millist hakatakse laval rääkima, kuid seda Saatejuht eelnevalt ei selgita. Laval on kolm „valetajat“. Igaüks räägib, olukorrale vastavalt varieerides, valitud lugu. Kui lood räägitud, küsib Saatejuht publikult, kelle looga oli tegu. Loo tegelik omanik lõpus tõuseb ja kummardab. Saatejuht küsib: „Aga mis juhtub edasi?“

Etüüd „Mis juhtub edasi?“ Lavale tuleb järgmine saatejuht, kes selgitab järgnevalt asjade käiku: *See, mis laval toimuma hakkab, on nüüd Teie otsustada, armas publik. Teie abiga loome lavale karakterid, tegevuse kohad ning sündmused. Kui lavalt kostub küsimus „mis juhtub edasi?“, vastate küsimusele Teie ning laval hakkabki toimuma see, mida Teie ütlesite.* Saatejuht küsib erinevate inimeste käest alguse jaoks „Kes tuleb esimesena lavale?“, „Kus tegevus toimub?“, ning „Mida laval tehakse?“. Seejärel algavad laval pakutud tegelas(t)ega pakutud sündmused. Saatejuht lõpetab harjutuse küsimusega „Kuidas võiks lugu lõppeda?“. Kui lugu saab läbi, lahkutakse lavalt. Lavale jääb klaverimängija.

Klaveripala taustaks näidatakse *slide show'd* noorte väljaalitud fotodest, mis töötubade vältel on tehtud.

Lavastuse kestus kokku: ~40 min.

Lisa 4. Luba tegevuse avalikuks kajastamiseks multimeedias

Application of Art-Based Methods
to Social and Youth Work

Luban Liis Luumbergi loov-praktilise lõputöö noorteprojektis osalejana töötube jäädvustada nii foto kui video näol ning materjale ka avalikus meedias kajastada.

Nimi

Allkiri

Lisa 5. MIMO Osalejate nimekiri

Application of Art-Based Methods
to Social and Youth Work

MIMO töötuba

Aeg:

Koht:

Osalejate nimekiri

Nimi

Allkiri

Lisa 6. Lapsevanemate nõusolekulehed

Application of Art-Based Methods
to Social and Youth Work

Olen teadlik ning nõustun, et minu laps, _____, võtab osa Kesk-Läänemere
INTERREG IV A programmi MIMO raames töötubadest perioodil 8.05.13-10.05.13 Orissaares, Pärnu-
Jaagupis ning Viljandis.

Vastutav: Liis Luumberg (Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemia).

Kontakt: +### ## ### ###

Täisnimi ja allkiri:

Telefoninumber:

The content of the publication reflects the authors views and the Managing Authority cannot be held liable for the information published by the project partners.

Lisa 7. Esinemiste ajakava

Esinemiste ajakava

8.05.2013

10:00 Pärnu-Jaagupi->Virtsu

12:00 Virtsu->Kuivastu

12:45 Saabumine Orissaarde, lõunasöök, tutvumine ümbrusega, ettevalmistused

18:00 Esinemine Orissaare Gümnaasiumi kevadkontserdi raames

21:00 Lahkumine Orissaarest

21:40 Kuivastu->Virtsu

00:00 Virtsu->Pärnu-Jaagupi

ööbimine Pärnu-Jaagupi kogukonnamajas

9.05.2013

9:00- 11:00 proov ja ettevalmistused

11:00 esinemine Pärnu-Jaagupis

12:00 lõunasöök

12:30 Pärnu-Jaagupi->Viljandi

15:00-17:00 proov ja ettevalmistused

17:00 esinemine Viljandis

10.05.2013

10:00 Viljandi-> Pärnu-Jaagupi-> Virtsu

14:05 Virtsu->Kuivastu

Kutsume teid meie loov-praktilisi lõputöid vaatama!

Neljapäev 9. mai 2013
TÜ VKA ruum 105

Taaskasutusnäitus
"See on alles algus..."
Kell 17:00
Juhendaja: Karin Siig,
HJ IV
(Orissaare)

Noortelavastus
"Mina & Maailm"
Kell 17:20
Juhendaja: Liis Luumberg
HJ IV
(Pärnu-Jaagupi)

humak

Ministry of Education and Research

Ministry of Education and Research

The content of this publication reflects the authors' views and the Managing Authority cannot be held liable for the information published in the project outputs

Lisa 9. Lehdehed Pärnu-Jaagupis reklaamimiseks

<p>9. mai kell 11:00 Pärnu-Jaagupi rahvamajas</p> <p>Taaskasutusnäitus „See on alles algus..“ (Orissaare)</p> <p>Juhendaja: Karin Siig (TÜ VKA)</p> <p>Noortelavastus „Mina & Maailm“ (Pärnu-Jaagupi)</p> <p>Juhendaja: Liis Luumberg (TÜ VKA)</p> <p>Osalejad: PJG 5.-9.- klasside õpilased</p>	 <p>Application of Art-Based Methods to Social and Youth Work</p>
--	---

Lisa 10. Lõputöö noorteprojekti tutvustus

Minu loov-praktiline lõputöö kujutab endast noorteprojekti, mille ülesandeks on luua noortele mitmekesise eneseväljenduse võimalusi. Tegemist on jätkuprojektiga 2011/2012 õppeaastal MIMO raames sooritatud üheaastasele Loovtegevuste Juhendamise Praktikale, mida viisin läbi Raplas koos erinevatest TÜ VKA erialades esindajatest koosnevas lavastusmeeskonnas.

MIMO on aastatel 2011- 2014 läbiviidav Kesk-Läänemere INTERREG IV A 2007-2013 programmi poolt rahastatud Lõuna-Soome ja Eesti allprogrammi koostööprojekt. Lõputöös kavatsen rakendada MIMO! *Moving In! Moving On! Application of Art-Based Methods to Social and Youth Work* projekti töömeetodeid- kunstimeetodite integreerimine ning multiprofessionaalne koostöö.

Erinevate eneseväljendusviiside praktiseerimine toetab mitmekülgset arengut, mis on oluline isikliku ja sotsiaalse arengu seisukohast. Me väljendame end kõne, ilmete, hääle ja kehaga. Nende oskuslik ja teadlik käsitlemine aitab luua teistega edukalt kontakti, reageerida erinevates olukordades kohaselt ning realiseerida oma ideid.

Kunstimeetodite integreerimine tähendab seda, et ma pakun teile võimalusi katsetada ning tundma õppida erinevaid kunstimeetodeid nagu: improvisatsioon, digitaalne lugude jutustamine, sõnaline eneseväljendus, draamameetodid, muusika, tants jne. Multiprofessionaalse koostöö meetodit rakendame külalisjuhendajate kutsumise näol- Teile huvipakkuva eriala esindaja kutsume külla töötuba läbi viima.

Kõige lõpuks paneme kõigist neist õpitud kunstimeetoditest kokku noortelavastuse, millega esineme Orissaares, Pärnu-Jaagupis ning Viljandis. Orissaares tegutseb noortegrupiga minu kursusekaaslane Karin Siig, kes viib läbi käelise loovtegevuse töötube ning nende valmistatud esemeid kasutame noorteprojekti väljundis- lavastuses. Mida me täpsemalt töötubades tegema hakkame, sõltub Teist endist- teie huvidest ja soovidest.

Lisa 11 .Fotod

Joonis 1. Improvisatsiooni töötuba

Joonis 2. Tantsu töötuba

Joonis 3. Taaskasutusnäitus "See on alles algus.."

Joonis 4. Esinemine lavastusega "Mina & Maailm" Orissaare Kultuurimajas

Joonis 5. Ettevalmistused esinemiseks Pärnu-Jaagupi Rahvamajas

Joonis 6. Ettevalmistused esinemiseks Tü Viljandi Kultuuriakadeemias

SUMMARY

Creating an environment for diverse self-expression by applying art-based methods

L.L.

Luumberg

My creative practical Graduation Paper project prefigures a youth project, in which I applied *MIMO! Moving In! Moving On! Application of Art-Based Methods to Social and Youth Work (hereafter MIMO)* project's work methods: combined art-based methods and multiprofessional teamwork. My Graduation Paper project is a continued project for MIMO, through which I carried out my Creative Activities Supervision Practice (P2VK.05.333) in 2011/2012. The **aim** of my Graduation Paper project is to create an environment for diverse self-expression by applying art-based methods. Practicing different methods for self-expression supports diverse development which is important for both individual and social development.

This paper could interest those specialists in the field of youth work, social work and art who would like to apply art-based methods and/or multiprofessional teamwork in their work with the youth. Whilst the work methods of MIMO are rather new in Estonia, there are not many writings about these. Thus, my aim is to offer my paper as material and an example about using art-based methods and multiprofessional teamwork in the field of youth work.

This project proved, that applying art-based methods and combining them, realizes their aims. The results showed that the participants developed skills for self-expression; they acknowledged the presumptions of creative cooperation and they emphasize them. They see feedback as important and can reflect their development and apply those skills in daily life also.

The participants got to know different art-based methods, which were, in their estimation, interesting, evolving and encouraging. They want to develop some new skills and abilities in the future also and share their existing skills and abilities. They would happily take part in such projects in the future again.

When the Creative Activities Supervision practice which was my first inspiration and example, was the first long-term project to work with a group of youngsters and cooperating with a multiprofessional team, then my Final Paper project was the first time to work with a group of youngsters independently. The preparation, conducting, instructing and organizing in this project taught me a lot about myself as an instructor. One of the most important aspects for me in the results of this project, is that I developed a vision for the future- I wish to continue with these working methods and share the experiences. This project has been a valuable and educative experience which I can rely on, when continuing my professional development from now on.

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Liis Luumberg (sünnikuupäev: 02.02.1990)

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose: **Mitmekesist eneseväljendust võimaldava keskkonna loomine kunstimeetodeid rakendades**, mille juhendaja on Külli Salumäe
 - 1.1.reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;
 - 1.2.üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.
2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Viljandis, **21.05.2013**